

Friedrichsruhe prav slovesno svoj 79. rojstni dan. Došlo mu je od vseh strani nebrojno čestitk in daril. Poklonila se mu je tem povodom cela vrsta deputacij. Nemški cesar sam je čestital jubilantu. Iz Bismarckovega govora ob tej priliki je bilo razvideti, da se je malo sprijaznil s sedanjo nemško upravo. Iste ni napadal in je grajal, kakor prej zmirom storil ob takih prilikah.

Srbija. — Ministerstvo Simičevo je dalo ostavko. Vzrok temu je demizija finančnega ministra Mijatoviča, ki je iz zasebnih ozirov odložil svoj portfelj. Novo ministerstvo je sestavil dosedanji minister notranjih stvari Nikolajevič. Novo ministerstvo je v vsem iste politične barve kakor prejšnje Simičevo. Simič se je za zdaj postavil v dispozicijo.

Bolgarija. — Bolgarski opozicijski listi zadnji čas močno pišejo proti Stambulovu, ministerskemu predsedniku bolgarskemu. Pravijo, da je Stambulove strahovlade konec in da so minoli časi, ko je ta brez usmiljenja tako strašno postopal proti najboljšim rodoljubom bolgarskim, ko je mnogo teh pozaprl, da še celo dal usmrtiti. Listi zatrjujejo, da se že obračajo najbolji Stambulovi prijatelji od njega. Princ Ferdinand mu je že itak nasproten, vsakako torej njegovo gospodovanje ne bo več dolgo. Stambulov se v svojem glasilu le slabo zagovarja in videti je povsem, da so mu tla v Bolgariji že močno podkopana.

Francija in Avstrija. — Naš presvitli cesar je podelil predsedniku francoske republike, Carnotu, red sv. Štefana. Ta red izročil je predsedniku avstrijski veleposlanik v Parizu Hoyos. Veleposlanik je zagotavljal predsednika, da je bil cesar posebno zadovoljen s svojim bivanjem v St. Martinu na Francoskem. Predsednik Carnot je pa odgovoril, da se čuti srečnega, da je cesar vzel s seboj tako ugodne spomine na njegovo bivanje v Franciji in je prosil grofa Hoyosa, da naj bode pri cesarji tolmač njegovih iskrenih miroljubnih čustev. Ko je Hoyos vstopil in izstopil iz elizijske palače, kjer se je namreč vršila ta oficijelna avdijenca, obakrat izkazale so se mu večjaške časti. — To odlikovanje Carnota od strani avstrijskega cesarja smatrajo francoski listi kot znak prijateljskih odnošajev mej obema državama.

Rusija in Francija. — Veliko se piše zadnji čas, da se je vsled sklenjene rusko nemške trgovinske pogodbe Rusija močno oddaljila od svoje zaveznice Francije in se približala Nemčiji. To močno zatirajo nemški listi in temi pritrkuje tudi drugi, mej temi celo angleški. Da je pa na vsem tem največ nemške poznane politične zvitosti, je pa tudi vsakemu jasno. Kakor se ve, hočejo Nemci v žlici vode vtopiti Francoze. Vsako priliko porabijo, kako bi po teh udrihnili. Znano je pač, kako je bolelo Nemce približevanje Francozov in Rusov zadnji čas. Da bi nadaljno približevanje zaprečili, delali so z vso silo na to, da so sklenili trgovinsko pogodbo z Rusijo, misleč si, če smo trgovinsko zvezani z Rusi, potem smo ž njimi tudi glede političnih vprašanj v prijaznejšem razmerju. Trgovinsko pogodbo so srečno sklenili z Rusi in sedaj hočejo isto še politično izkoristiti. Ruvati so pričeli proti Franciji rekoč, da se je Rusija od nje oddaljila. Vidnega znamenja za to trditvev pač nimajo in isto izvajajo edino le iz rusko-nemške trgovinske pogodbe. Na vsak način hočejo Francijo osameti. Tem trditvam in nakanam nasproti prvi ruski listi zatrjujejo, da stvar ni povsem taka in tudi ni lahko mogoča. Francija in Rusija sta zadnji čas videli potrebo za njuno zvezo, da bi bila ta potreba naenkrat ponehala, za to ni nobenega poroka. Sicer pa Rusija posebnega prijateljstva vendar ne more iskati v Nemčiji, v kateri ima toliko sovražnikov, tudi glede Avstro-Ogerske, v kateri bivajo Madjari ljuti sovražniki Rusiji se listi posebno ne navdušujejo. Glede Nemčije pa listi še posebno preudarjajo okoliščino, da je ravno ta prouzročila položaj na Balkanu, s katerim Rusija nikakor more zadovoljna biti. — Vidi se torej iz tega, da Rusijo silijo še nadalje gotove okoliščine, da ostane v zvezi z Francijo.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaju.

Lani je, kakor je že našim čitateljem znano, na Dunaji bila enketa, pri kateri so obrtniki iz raznih dežel povedali svoje mnenje, kako bi se dalo opomoči propadajoči obrti. Ta enketa bode podlaga postavodajnemu delovanju državnega zbora v tem oziru. Ta enketa je torej očitno za naše obrtnike velike važnosti in zato se je nam potrebno zdelo, da še nekoliko spregovorimo o njej na podlagi obširnega poročila, ki se je o tej stvari objavilo po stenografičnem zapisniku. Pred vsem hočemo spregovoriti o izpovedbah naših kranjskih odposlancev.

Najprej je v imenu vseh kranjskih odposlancev krojaški mojster Kunc oddal nastopno izjavo:

Slovenski obrtniki v svoji deželi nismo imeli nobenih obrtnih shodov in to nas loči od nazorov obrtnikov v drugih deželah, ker mi danes lahko povemo svobodno brez vsacega tujega vplivanja svojo misel v vsakem oziru. Mi mislimo, da obrtno vprašanje ni niti narodno niti politično, da bodo torej sedanje politične in narodne stranke, ki so sedaj merodajne v parlamentu težko to vprašanje razsojevale brez predsodkov. Za to pa moramo reči, da z neko nezaupnostjo gledamo enketo, ker imamo faktično jako malo upanja, da bi se rokodelcem dovolilo, kar bi se jim dovoliti moralo, ker vsaka stranka v državnem zboru ima politične predsodke in še tako gospodarsko vprašanje, kot je obrtno, presoja s političnega stališča.

Po našem mnenju se rokodelcu ne more pomagati, da se ne bi pritislila velika industrija. Obrtna svoboda je tako škodovala rokodelstvu, da se zanj mora postaviti jez podoben varstveni carini. Če ni poguma, in se ne omogoči, da bi se storile radikalne naredbe, vsa posvetovanja rokodelcu ne pomagajo; če bi se kaj vpeljalo, kar bi bilo navidezno koristno, in kar so sklenili obrtni shodi, se razume samo po sebi, da bi se dobre posledice pokazale še le v desetletjih, hitro gotovo ne. Vse je proračunjeno na jako daljno bodočnost; v tem je pa znano, da je zgubljeno za rokodelstvo vsako leto, ki se zamudi za njega obnovljenje, in da bode še bolj propalo, nego je že sedaj.

Mi mislimo, da naj bi se storile take naredbe, ki bi obrtnemu stanu kakor hitro je moč koristile in mi mislimo, da bi kapitalistične podjetnike, ki dandanes spekulirajo z rokodelstvom, morali prijeti ne le z zakoni, temveč tudi fiskalično vsaj toliko kakor druge obrtnike. Znano je in se je velikokrat že naglašalo, da so veliki podjetniki v procentualni razmerji nižje obdačeni nego mali rokodelci. O svojem času smo čitali v poročilih iz državnega zbora, da so mödlingska čevljarska tovarna in mnoge druge tovarne jako nizko obdačene, dočim mali obrtnik, zlasti v pokrajinah, plačuje toliko davka kakor kakšna tovarna.

Poštevati bi se moralo, da velika produkcija dela z velikim kapitalom, ima veliko delavcev, in veliko prometa, in bi se potem morala tudi obdačiti. Mali obrtnik, ki ima malo delavcev, ali pa celo sam dela, bi se pa moral razbremeniti in to ne le glede dohodarine, temveč tudi s tem, da se mu poniža najemnina za stanovanje in prodajalnice, kar bi se doseglo s ponižanjem hišnega davka, da bodo potem lažje tekmoval z veliko industrijo.

Poleg tega bi pa država lahko rokodelcu pomagala z osnovo strokovnih učnih zavodov. Trgovci z mešanim blagom zlasti v manjših krajih naravnost uničujejo rokodelca, zaradi tega bi se moralo jim prepovedati prodajo blaga, katero vzdržuje rokodelca. V to spadajo oblačila, čevlji, klobuki, ure itd. V naši deželi imamo prodajalnice, kjer se prodajajo najrazličnejše stvari, kakor: ličilo za čevlje, pomada, olje, čipke, klobuki, solnčniki in dežniki itd., kaj pa ostaje potem še dežnikarju ali klobučarju? Dotičnik kar izhajati ne more.

Če se govori o ohranjenji obrta, moramo storiti take naredbe, sicer sem prepričan, da posvetovanja ne bodo nič pomagala. Pri stavbenih rokodelstvih v vsem obsegu, katerih imamo 14—15, bi se moralo prepovedati kapitalističnim stavbenim družbam, ki niso družega, kakor spekulacija ljudij, da ne smejo v lastni režiji izvrševati nobenega dela, da ne bode škodovala rokodelcem. Snovati naj bi se smele samo kot financijelna podjetja, dela naj bi pa prepuščala rokodelcem.

Pa še na nekaj družega bi opoziril, to je zakonodajstvo o izterjevanji dolgov. Pred nekaterimi leti se je sklenil zakon, ki je v marsikakem oziru jako blagodejen, kateri pa specijalno malemu obrtniku silno škoduje, to je določba, da ni treba nikomur kaj plačati, ki ni precej bogat. V manjših mestih in krajih dobe rokodelci od ljudij surovino, da jo podelajo. Rokodelec pri tem nima nobenega trgovskega zaslužka, temveč le delavski.

Ta se pa ne da iztirjati, ker ne moreš nikomur kaj vzeti, ki nima 600 gld. dohodkov in kake odlišne hišne oprave. Ker je rokodelec navadno ubožnejši nego naročnik, mislim, da bi bilo pač umestno, da bi se rokodelcev zaslužek postavil v jednako vrsto z delavčevim, ki se lahko iztirja brez ozira na najmanjši dohodek potreben za obstanek. Če mora mojster delavcu v prvi vrsti plačati in se pri konkurzi delavska plača v prvi vrsti iztirja, zakaj bi tega ne bilo pri rokodelčevem delavskem zaslužku.

Poleg tega mislim, da bi država morala več storiti za strokovne in obrtne nadaljevalne šole in da bi se delavci morali bolje in umneje organizovati glede na izučenje obrtnih učencev.

Da bi ne bil vsakdo prisiljen prebiti težav in trpljenja rokodelskega učenca, kakor je navada dandanes, bi bolj omikani mladi ljudje šli k rokodelstvu in bilo bi upanje, da bi rokodelstvo zavzelo višjo stopinjo, kar bi bilo v korist rokodelstvu pa tudi državi.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Ruskoavstrijska začasna trg. pogodba je stopila v veljavo 1. dne t. m. Po tej dogodbi so stopile do tega časa, da se sklene definitivna pogodba, najpozneje pa do 13. julija, znižane konvencijske carine v veljavo za blago, ki se uvaža iz Avstrije v Rusijo in iz Rusije v Avstrijo. Izvzele so se le nekatere tarife, katere ne veljajo za vse države, s katerimi ima Avstrija sklenjene trgovske pogodbe z največjimi ugodnostmi. Tudi se ne bodo več zahtevala od carinskih uradov spričevala od kod je blago.

Kmetijstvo.

Kako izboljšati rejo goveje živine.

Najvažnejši panoga kmetijska je gotovo reja goveje živine. Živina se še vedno precej dobro prodaja, dočim s pridelovanjem žita več ne gre zaradi silne konkurence tujega, zlasti ruskega, ameriškega in indijskega žita. Sicer je tudi pri živinoreji konkurenca, ali vendar nikdar ne bode tako huda kakor pri žitu. Iz drugih delov sveta živino v Evropo privvažati, je težavno in tudi pride jako drago. Združeno je namreč z mnogimi nevarnostmi. Poskusilo se je bilo privvažati meso v Evropo iz Amerike in Avstralije, ali ti poskusi so se jako slabo obnesli. Meso, ki je dolgo na ledu, ni okusno in zgubi vso redilno moč in zatorej ne bode nikdar moglo izpodriniti našega domačega mesa.

Zaradi tega si pa mi Slovenci moramo posebno gledati na rejo goveje živine. Radi priznavamo, da se je poslednja leta za izboljšanje govedarstva na Kranjskem precej storilo, ali vendar se še povsod umno ne redi živina. Kakor povsod tako tudi pri goveji živini ne gre več po starem dalje, treba je raznih izboljšanj. Zato pa kmet potrebuje pouka.

Zato bode pa jako prav prišla knjižica, katero je spisal pristav deželne kmetijske šole na Grmu g. Viljem Rohrman: „Nauk slovenskim gospodarjem, kako je izboljšati rejo goveje živine.“

Kaj je vodilo pisatelja, da je spisal to knjižico, nam pove v predgovoru tako le: „Pričujoči nauk, kako je izboljšati rejo goveje živine, namenil sem našim gospodarjem in gospodinjam po deželi. Največ povoda, da sem jo sestavil, dala mi je nova postava o povzdigi reje goveje živine, ki se je začela sedaj izvrševati. Ta postava je bila za nas zelo potrebna, če tudi mnogi gospodarji še tega ne izprevidijo. Naša živina se je doslej iz mnogih ozirov slabo redila, zlasti tudi zaradi nezadostnega števila dobrih bikov. Da se odpravijo taki nedostatki, za to smo dobili novo postavo. Treba je le, da se sedaj prav in dobro izvršuje.

Ker sem prepričan, da se s podukom lahko veliko pripomore k boljšemu izvrševanju takih postav, kakor tudi, da se dado sploh le s primernim podukom odpraviti različne napake pri reji goveje živine, zato pošiljam ta kratek nauk med slovenske živinorejce z željo, da bi se vsi od kraja in kolikor mogoče po njem ravnali. Potem bomo vedeli ceniti vrednost in važnost nove postave,

čanje, da bo novo ministerstvo povzdignilo kmetijstvo, ki je zadnja leta toli prestalo vsled raznih elementarnih nezdod.

Črnagora. — Prince Peter Karadjordjevič namerava v teku letošnjega poletja zapustiti za zmirom Črnogoro in se s svojo rodbino preseliti v Švico. Nesporazumljenje z njegovim tastom, knezom Nikolajem, privedlo je baje prince do tega sklepa.

Dansko. — Zanimivo v tej državi je poslednji čas to, da se je poravnalo nasprotstvo mej parlamentom in vlado, ki je trajalo celih devet let. Dolnja zbornica, ali Folketing, pri nas poslanska zbornica, ni namreč hotela nikdar vladi dovoliti proračuna in to zaradi stroškov za utrjenje Kopenhagena, proti kateri utrditvi so radikaleci, večina folketinga vedno bili. Zgornja zbornica ali naša gosposka zbornica, na Danskem Landsting imenovana, in kralj bili so pa z vlado, in ta je na kraljeve ukaze pobirala davke in te porabljala. Sedaj je to nasprotstvo poravnano, Kopenhagen, glavno mesto je utrjeno in proračun se je sedaj dovolil. Ednak konflikt bil je tudi v Prusiji l. 1862., kateri konflikt je potem Bismark poravnal, seveda siloma, kar se je pa zgodilo na Danskem mirnim potom.

Švedija in Norvegija združeni že od l. 1810. nista bili nikoli pravi prijatelji. Obe dve državi se ločita druga od druge po prebivalcih in po gospodarskih interesih teh. Švedija je konservativna. Norveški prebivalci so pa demokratičnega mišljenja. V vsem pa je Švedska vedno hrepnela po nadvladi nad Norvegijo, katera pa se vedno vedela prvi pošteno upreti. Kralj je vedno podpiral Švedijo, vsled česar so začeli Norvežani celo boj proti dinastiji. To nasprotstvo mej Norvegijo in dinastijo pa se je tako zadnji čas poostrilo, da je prestolonaslednik zagrozil Norvežanom z vojaško silo, vsled česar so ti ustavili prestolonasledniku apanažo, to je dohodke, katere dobiva od Norvegije in to je toliko časa, da ne prekliče grožnje z vojaško silo. Stvar ne utegne biti brez posledice.

Amerika. — Vstaja v Braziliji je zopet v najlepšem teku in boji mej vstaši in vladnimi četami se ponavljajo. — Na otoku Cuba je španski governor zasledil veliko zaroto. Zarotniki premorejo že baje do 2000 pušk. Kakih 200 pušk in 40.000 patron je španska vlada še pravočasno zasledila pri prepeljavi iz Novega Jorka na Kubo. Dotični carinski in železniški uradniki, ki so protežirali prepeljavo tega orodja, postavili so se namah pred vojaško sodišče.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaju.

(Dalje.)

Mi ne mislimo, da je rokodelstvo že tako zgubljeno, kakor se občno misli, mi tudi ne mislimo, dasi trdijo socialni demokratje, da mora na vsak način propasti, da se mora uničiti. To še ne bode tako hitro in če parlament kaj stori za varstvo rokodelstva, se še prav lahko in morda tudi zmiraj ohrani; samo da se mora razviti v umeten obrt in tu je treba, da država pomaga. Mi ne smatramo svojih idej za nazadnjaške in mislimo, da ima rokodelstvo pravico do obstanka. Dokler država ne prepove učiti se rokodelstva, mora tudi skrbeti, da ljudje, ki so se rokodelstva poprijeli, tudi dobe svoj kruh, da jih ne uničijo špekulanti, ki imajo dosti denarja. Mi mislimo, da bi se rokodelstvo ohranilo, ko bi vsi poklicani faktorji ne gledali na politična in narodna nasprotja na to mislili, da je rokodelski stan najboljše varstvo in najgotovjši porok, na

kateri se sme zanašati država. Pa tudi z ozirom na občno svobodo je gotovo, da je vsakdo, bodi si kdor koli, le tedaj res samostojen, ko si je zagotovil obstanek, to mora priznati tudi največji socialni demokrat. Če pride do tega, da se uniči popolnoma rokodelstvo in bodo samo tovarne, pa bodo ljudje imeli le robsko življenje. Pač slaba svoboda je to, če ni upanja, da bi mogel postati samostojen in osnovati svojo rokodelsko delavnico.

Mi mislimo, da se rokodelstvo da ohraniti, ako se uporabijo vsa sredstva, in da je ne le v interesu rokodelstva, temveč tudi v interesu države, da se pomaga rokodelstvu, da se ohrani.

To sem povedati hotel v imenu svojih somišljenikov, če tudi ne odgovarja baš vprašanju, vendar bi svetoval, da bi se oziralo na to menje, katero brez kacega vplivanja konservativcev ali liberalcev, pa tudi brez kacega vplivanja obrtnih shodov izrečemo obrtniki, ki dobro vemo, kaj nam manjka in kje nas čevelj žuli.

1. vprašanje: Se li naj popolni dokaz sposobnosti s pomočniškim in mojsterskim izpitom, ali le z jednim teh izpitov?

2. vprašanje: Oziroma, v čem naj obstojita ta dva izpita?

Izvedenec Kunc: Kar se tiče tega vprašanja, omenim, da ne govorim v imenu družih gospodov, temveč le v imenu društva, ki me je odposlalo. Mi ne zmatramo dokaza zmožnosti za dokaz, koliko je dotičnik zmožen obrta, ali le za dokaz, da dotičnik zares spada v tisti obrt. Za to pa zadošča, da dokaže s spričevali, da se je obrta redno izučil in da je nekaj let delal pri obrtu. Za mojsterski izpit mi nismo. Za tak izpit bi bili le v slučajih, kjer je potreben spregled dokaza sposobnosti, če kdo ne more dokazati, da je redno se izučil in bil redno kot pomočnik določeno število let, torej v slučajih, v katerih je kak dvom. Sicer pa mislimo, da naj ostane izpit za učence, kjer je že dandanes v navadi, in ga še drugod vpeljejo. Mi mislimo, da se ne sme ovirati nikdo, ki se je redno izučil rokodelstva, da si pomaga, dočim bi se to lahko zgodilo, ako se vvede mojsterski izpit.

Poročevalec Ebenhoch: Gospod izvedenec se je izrekel za izpit za učence ali za pomočniški izpit, kakor je že sedaj. Tak izpit pa sedaj ni obvezen. Ste li za to, da se vpelje obvezen tak izpit?

Kunc: Jaz sem za to, da se vpelje.

Ebenhoch: Mislite li vi, da že zadošča, da kdo dokaže, da se je 3 ali 4 leta učil obrta, v katerem času se ga po vašem mnenju naučiti more, za dokaz, da obrt res tudi zna?

Kunc: V dvomljivih slučajih naj se izpita.

Poročevalec Pernerstorfer: Vi ste omenili, da je dolžnost države, če se ljudje uče obrta, da preskrbi za pogoje, da bodo mogli živeti. Ne dvomim, da bi vi, ki to zahtevate za obrtni stan, to morali povsod zahtevati, recimo tudi pri učenih stanovih. Vprašal bi pa vas: ste li za omejeno število (numerus clausus)? Saj to pač razumete?

Kunc: Jaz nisem za omejeno število.

Pernerstorfer: Po tem ste po mnenji, katero ste izrekli — in je zanimivo to konstatovati, ker ste se v svojih izvajanjih precej teoretično izrekli, na državnosocialnem stališči.

Kunc: Na to še pridemo pri družih vprašanjih. Sicer pa sam mislim, da stojimo na tem stališči.

Poslanec Adamek. Vi ste omenili, da je pomočniški izpit pri vaši zadrugi.

Kunc: Pri krojaški zadrugi ga še ni, pač pa je že pri nekaterih družih zadrugah, tako pri čevljarski.

Adamek: Mojsterski izpit hočete torej le v gotovih slučajih?

Kunc: V taci slučajih, v katerih je kak dvom.

Adamek: Prosim, povejte v čem naj bode mojsterski izpit in ob enem povejte, kako si mislite pomočniški izpit?

Kunc: Pri mojsterskem izpitu bi vsekako dotičnik moral narediti kako stvar iz njegovega obrta. Ta izpit bi pa ne mogel biti povsod enakomeren, zato mislim, da naj se ne vpelje. Vzemimo krojača. Krojač na kmetih dela povsem drugače nego v mestih. Na kmetih se bode od njega zahtevalo, da napravi kako priprosto oblačilo, v mestu se bode pa že več zahtevalo. Od učenca, ki hoče postati pomočnik, bi se tudi zahtevalo, da naredi kako stvar iz njegovega obrta, ali seveda bi ne bilo treba, da bi bila popolna. Natančnejše določbe naj bi se prepustile zadrugi. Kar se tiče mojsterskega izpita, namreč mojsterskega izpita v slučajih, ko bi se imel dotičniku pregledati popolni dokaz sposobnosti, bi dotičnik ravno tako kakor učenec moral narediti kako stvar iz njegovega obrta, ki bi pa seveda morala biti popolnejša in boljša, kakor se pa zahteva od učenca. Kakor je rečeno, to bi bilo potrebno le v onih slučajih, v katerih je kak dvom. Jaz sem načelnik naši zadrugi in tukaj se je pripetil slučaj, da je nekomu manjkalo jeden mesec do določenega učnega časa. Imel je le spričevalo, da se je učil 23 mesecev namesto 2 leti. V drugem slučaju se je pripetilo, da se je spričevalo zgubilo, in mojster, pri katerem se je dotičnik učil, je pa bil že umrl. Možu se ni dovolilo, da bi začel samostojni obrt, ali mi smo dokaz kar spregledali. V bodoče, da bi bili še varnejši, naj bi se pa določilo, da ima dotičnik kaj napraviti, da se bode zadruga prepričala, da je v resnici od dotične stroke.

Izvedenec Lenček: Mi smo za to, da naj učenec napravi izpit, ko je dovršil svoje učenje, ker bode po tem bolj pridn in bode bolj gledal, da se kaj nauči.

Izvedenec Tuma: Pri čevljarski zadrugi v Ljubljani je vpeljano, da vsak učenec, ki hoče biti prost, mora jedno stvar narediti. Če nobene stvari ne naredi, se ne oprosti in učnega spričevala ne dobi. Seveda mu ni treba dela tako izvršiti, kakor bi že bil več let mojster. Narediti mora čevlji in mojstri ga potem presodijo, je li dobro narejen. Meni je naročeno, da naj se izjavim za to, da je neobhodno potrebno, da se vpelje obvezen po-

močniški izpit in da mora biti tri leta neprestano pomočnik, kdor hoče mojster postati.

Načelnikov namestnik: Za mojsterski izpit torej niste?

Tuma: Le v slučajih, če dotičnik ne more dokazati, da je tri leta delal za pomočnika.

Izvedenec Šturm: Jaz sem za obvezni pomočniški izpit, za to pa nisem, da se mojsterski izpit povsod in brez izjeme zahteva. Če je kdo bil pri kaki vdovi, mladotnem mojstru ali sploh kje za poslovodjo, kjer se že ve, da je popolnoma sposoben, ker dela za mojstra, naj je tudi vrščen mej pomočnike, naj se ne gre tako daleč, da bi ga k temu silili. V družih slučajih sem pa odločno za mojsterski izpit, posebno tedaj, če je kak dvom. Kakor sem že rekel, jaz sem za pomočniški izpit, ali ne za izpit v tem zmislu, da bi mučili dotičnika, ki hoče biti prost, kakor si morda kdo misli. Nasprotno, treba je prizanesljivosti, in se ni treba kapricirati na kakih stvareh, gleda naj se le na to, da dotičnik napravi dobro pomočniško delo. Jaz mislim, da je to za učence najbolje, ker bodo potem dobri pomočniki. Sedaj ko ni obveznega pomočniškega izpita, mnogi učenci niso dovolj pridni in marljivi, da bi se kaj naučili. Obvezni izpit bode vzpodbujal mojstra, da bode bolj gledal, da učenca kaj nauči, učenec si bode pa tudi potem prizadeval, da se kaj nauči.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Tolski lak. Dober tolski lak se napravi, ako se 22 delov asfalta, 480 delov kuhanega lanega olja, 3 dele svinčene rudečice, 1,5 dela cinkova galica vkupe kuha in potem primeša 4 delov raztopljenega jantara v 100 delih kuhajoče vode. Vso zmes se tako dolgo kuha, dokler se ohlajena poskušnja ne strdi tako, da bode smoli podobna in se primeša na 40 stopinj ohlajeni masi 1100 delov terpentinovega olja.

Modri lak za usnje se napravi, če se kuha 5 do 10% najfinejšega pariškega modrila, v lanenem olji, dokler se poskušnja intenzivno ne počrni, ako se namaže na usnje. Tak lak je jako dober ter usnje ostane po njem mehko.

Petrolejski sodi se osnažijo. Prazni sodi se naj izžgo s slamnimi zvezki, in sicer s tem, da se mečejo užgani zvezki slame in tako petrolej užge. S tem da se pokrov, bolj ali manj zapre, se izžganje uravnava, previdnostij je potreba, da se sod ne užge. Ko se je sod izžgal, se naj sod z vodo izpere, pa zgine ves duh.

Črtice o kmetijski kemiji.

Z r a k.

(Dalje.)

Mej plini, katerih je le malo v ozračji, je tudi vodik. Tega plina je pa navadno tako malo v zraku, da bi zaradi tega skoro ne bilo treba govoriti o njem. Ko bi nastopil v večji množini, bi bil škodljiv in nevaren, v majhni množini pa v zraku ne vpliva koristno, pa tudi škodljivo ne. Čist se ne nahaja v prirodi, nareja se pa

mного opozicijonalcev ni glasovalo, proti vladi iz nasprotja proti stvari sami, temveč iz vse družih pomislekov. Ugron sam se je v klubu izjavil, da le zaradi tega glasuje proti civilnemu zakonu, ker neče podpirati sedanje vlade. Tudi Aponyija in tovariše so največ vodili taki povodi, kakor se iz nekaterih njegovih govorov poprej da posneti. Vse tiste mnogobrojne novice po katoliških listih, da je vladno stališče omajano, so bile povse neosnovane. Zastonj so bile vse agitacije proti civilnemu zakonu po deželi, zastonj katoliški shod v Budimpešti. Sedaj je še jedino upanje gospodska zbornica, o kateri se pa tudi ne ve, če se bode upala ustavljati. Veselo gotovo ni, da so razmere take na Ogerskem, posebno, ker vse ne ostane brez slabega vpliva na Avstrijo. Čudimo se pa temu nikakor ne. Mnogo krivde zadeva tudi ogerska duhovščina, ki je le predolgo podpirala mažarski šovinizem. Nemadjarske narodnosti so povečjem nasprotne civilnemu zakonu, ali niso tako močne, da bi mogle povzdigniti svoj glas. Da je temu tako, je tudi mnogo kriva madjarska duhovščina. Vsaj je še le predobro znana, kako je primas Simor se ponašal, da vzdržuje šole, v katerih se pomadjaruje slovanska mladina. Tako postopanje pa sedaj rodi svoj sad. Dolgo ni tega, kar so duhovniki sedeli v liberalnem klubu in podpirali vlado.

Nemčija. — Nemški državni zbor bavi se je te dni s predlogom, kateri je šel na to, da naj se jezuvitom, katerim je bilo zadnji čas prepovedano bivanje v Nemčiji, zopet dovoli bivanje in poslovanje v nemški državi. Privrženci tega predloga so jezuvite zagovarjali kot koristen in državi nenevaren red, dočim so nasprotniki tega predloga slikali jezuvite kot nevarne za državo. Socijalisti so se izjavili pri tej priliki, da nimajo ničesar proti jezuvitom. Predlog, da je jezuvitom dovoliti zopet prihod v Nemčijo se je potem vsprejel z neznatno večino. — Vodja agrarcev poslanec grof Kanitz predlagal je v državnem zboru, da naj bi samo država smela uvažati tuje kmetijske pridelke in naj bi je morala prodajati po zakonito določenih cenah; država naj bi torej uvela monopol na vvoz kmetijskih pridelkov. Zakonita cena pridelkom določuje se v predlogu precej visoka, višja kot sedanjim domačim pridelkom. Ker pa tuji pridelki ne smejo dražji biti kot domači, bi se morala cena domačim pridelkom povišati, kar bi bilo seveda v veliko korist velikim kmetovalcem nemškim, ki pridelke prodajajo. Da bi bil pa to velik udarec za delavce in sploh stanove, ki morajo živež kupovati je ob sebi umevno in iz tega razloga državni zbor tudi ni mogel sprejeti Kanitzovega predloga, temveč je istega zavrgel.

Italija. — Da se kolikor moč odpomore denarni zadregi, v kateri se nahaja država, je finančni odsek poslanske zbornice italjanske sklenil razveljaviti vse vladne finančne dispozicije in predložil zbornici svoje predloge. Odsek predlaga, da se zniža proračun za vojsko od 246 na 220 milijonov in proračun za mornarico od 96 na 90 milijonov. Vrh tega odsek predlaga še nekatere premembe pri raznih davkih. Da bi bil ta finančnega odsek predlog v stanu finančne razmere nekoliko urediti je umevno, posebno če se pomisli, da res ravno vojska požre veliko preveč milijonov. Prav pametnega mnenja je torej finančni odsek, ki predlaga, da naj se stroški te znižajo. Da pa vladi, ki z ozirom na trozvezo vojske ne more zmanjšati, ni ta predlog povšeči je gotovo. Res je pričela že ovirati, da bi predlog še ne prišel tako kmalu v zbornici v razpravo in je izrekla željo, da naj bi se preje rešil državni proračun, to pa zato, ker je skoro gotovo, da omenjeni predlog finančnega odseka provzročil razpust zbornice. Zbornica bo namreč hotela predlog vsprejeti, vlada pa se bo temu uprla, na kar bo najbrže sledil razpust zbornice.

Italija in Francija. — Neki francoski časnikar je imel z italjanskim kraljem pogovor o političnem položaju. Kralj je rekel, da Italija želi miru, istega potrebuje za vravnavo svojih razmer, ki prav nič ne dopuščajo spuščati se v kako vojsko. Pa tudi prijazni odnošaji mej Avstrijo, Nemčijo in Rusijo za-

gotovljajo svetovni mir. Sicer se pa pri današnjem popolnem orožji mora vsak vladar tresti pred kako vojsko. Kralj je rekel, da Italjani vidijo v svojih sosedih Francozih vedno svoje prijatelje, le žal, da so nekateri francoski listi hoteli z raznimi pisavami zadnji čas to prijateljstvo omajati, ki pa se mora zopet utrditi. — S tem, da je kralj udrihnil po francoskih časnikih, zadel je v sršenovo gnjezdo. Sedaj francoski listi še-le prav pošteno zabavljajo proti Italiji, češ ta se sedaj zato prilizuje Franciji, da bi ji ta pomagala iz velike denarne zadrege, v kateri se nahaja. V vsem se vidi sedaj iz pisave francoskih listov, da Francozi ne gojijo prav nobenih simpatij do Italije.

Črna gora in Turčija. — Ob črnogorski meji ponavljajo se zadnji čas prav krvavi pretepi oziroma roparski napadi mej Črnogorci in Albanci, turškimi podaniki. Ti poboji so največ posledica raznih preprirov za pašnike in druge enake stvari. Sedaj sta obe vladi, turška in črnogorska storili potrebne korake v to, da se tem pobojem stori konec. Turčija poslala je več vojakov na mejo črnogorsko, ki naj preprečijo ponavljanja enakih pobojev.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaju.

(Dalje.)

Izvedenec Zupančič: Jaz sem odločno proti temu, da bi se vpeljal obvezni mojsterski izpit. Če je človek se izučil obrta, bil oproščen in je delal za pomočnika, naj ima tudi pravico, da začne samostojni obrt. Če se vpelje mojsterski izpit, se bode le prerado pripetilo nagajanje; če se obrtnik ne razume obrta, bode tako propal.

Načelnikov namestnik: Ste pa li za obvezni pomočniški izpit?

Zupančič: Da. To naj se pa vendar prepusti za drugi. Zadruga naj gleda, da se učenec izuči obrta. Če učenec pade pri izpitu, pošlje naj ga zadruga k drugemu mojstru, da ga toliko izuči, da bode mogel izhajati v svojem obrtu. To se naj zgodi na stroške gospodarja, ki ga je poprej učil. Uči naj se učenec še štiri, ali šest mesecev, ali pa tudi celo leto.

Pernerstorfer: Mislite li, da se bode učenec v tem času dosti izobrazil v obrtu, če se pri mojstru poprej ni nič naučil.

Zupančič: Da, nekaj se je pa pač tudi naučil.

Pernerstorfer: Bi li vi ne bili za letne izpite, da se učenec pošlje takoj k drugemu mojstru, ako se pri mojstru nič ne nauči.

Zupančič: Dobro bi bilo, ali pri nekaterih obrtih to ni mogoče. Tudi bi se ne smelo dovoliti, da bi vsak mojster imel toliko učencev, kolikor hoče.

Izvedenec Schlegel: Jaz sem za obvezni pomočniški izpit, ali mojsterski izpit naj se le izjemoma zahteva, kajti so obrti, kjer se od dotičnega delavca izpit zahtevati ne more, kakor pri dimnikarjih. To naj se prepusti zadrugam.

3. vprašanje: Se li naj dokaz zmožnosti za rokodelski obrt raztegne tudi na posestnike podjetij, ki izdelujejo rokodelske izdelke.

Izvedenec Tuma: Izreči se moram za to, da se dokaz zmožnosti raztegne tudi na tovarniška podjetja.

Izvedenec Ferlinz: Tudi za gostilničarski in točarski obrt naj se zahteva dokaz zmožnosti, toda le v večjih mestih imajočih nad 5000 prebivalcev.

Izvedenec Kunc: Seveda mora tudi tovarnar dokazati zmožnost. Če mora tisti, ki ima 19 delavcev, se izkazati z dokazom zmožnosti, zakaj bi tistemu tega ne bilo treba, ki ima 20 delavcev. Jednaka pravica za vse. Če tega ni, dokaz zmožnosti nič ne koristi, in bi torej prosili, da naj se odpravi. Do sedaj je nam vsak dokaz zmožnosti le škodoval, za nas dokaz zmožnosti nima nobenega pomena. Nobenemu še ni prišlo na misel, da bi hlače zakrpal, ali pa čevlje podelal, ako se ni učil. To se še ni zgodilo, kar svet obstoji. Zakaj se ni dokaz sposobnosti razširil tudi na veliko obrt, da bi tudi njo oviral. Tako, kakor je sedaj dokaz zmožnosti, nam nič ne koristi, in bi le rekli: Le hitro odpravite še sedaj obstoječi dokaz zmožnosti!

Načelnikov namestnik: Vi torej želite dokaz zmožnosti za mali obrt le zaradi tega, da ga tudi za veliki zahtevati morete.

Kunc: Da.

Poslanec Neuber: Vi torej zmatrate dokaz zmožnosti za nekako cokljo, katera naj bi zavirala veliko industrijo? Vprašal bi izvedenca, je li dokaz zmožnosti tudi tedaj potreben za velikega obrtnika, ako potrebuje družih obrtov za svoje izdelke.

Kunc: Jaz ne želim dokaza zmožnosti, da bi človeštvo zadrževal v pridobivanji, temveč le zaradi tega, da se varuje tisti, ki se je česa učil. Jaz nečem ljudij ovirati pri obrtu; zato sem pa rekel že pri prvem vprašanji: Nikogar ne smeli zadržavati. Jaz bi le zadržaval kapitalistično spekulacijo v rokodelstvu.

Poslanec Adamek: Izjava gospoda izvedenca o dokazu zmožnosti je tako zanimiva, da ne morem, da ne bi še nekoliko spregovoril o njej. Zame je vsaj tako razlaganje dokaza zmožnosti novo.

Ko je šlo za dokaz zmožnosti, baš obrtniki niso videli bistva dokaza zmožnosti v tem, da se ovira solidni obrt, temveč le zato, da se prepreči konkurenca neso- lidnih obrtnikov, mojstrov skaz, z dokazom zmožnosti naj bi se le zagotovilo, da se le tisti poprime obrta, ki se ga je zares učil, da se rokodelstvo obvaruje neso- lidnih elementov, ki se obrta niti učili niso.

Sedaj pa pravi gospod izvedenec, da dokaz zmožnosti nima za mali obrt nobenega pomena, da je nasprotno malemu obrtu še škodoval. Važno bi torej bilo, da gospod izvedenec to dokaže, ker s tem se vprašanju o dokazu zmožnosti da vse drugačni pomen.

Kolikor se jaz spominjam, je prvi se tako izrazil o dokazu zmožnosti. Sedaj je treba pač dokazati, da dokaz zmožnosti zares škoduje malemu obrtu.

Kunc: Bil sem predsednik zadrugi in poznam tudi druge obrte. Dokaz zmožnosti ima namen, druge malo ovirati, ki se niso učili, in deloma mladino zadržavati,

da mora nekaj dalje delati, predno začno samostojni obrt. Da je dokaz zmožnosti v tem zmislu škodoval, se jako lahko dokaže. Od kar je dokaz zmožnosti, tretjina je več samostojnih obrtnikov in sicer zaradi dokaza zmožnosti.

Mnogo ljudij se je oglasilo za obrtno pravico iz strahu, da jo pozneje več ne dobe. Tako so sedaj prenapolnjeni vsi obrti, preskrbljeni smo vsaj 20 do 30 let, zlasti v manjših mestih. V Ljubljani imamo dvakrat toliko mojstrov kakor obrtnikov, 100 mojstrov in 50 obrtnikov v enem obrtu.

Razsodba upravnega sodišča o meri dokazuje mojo trditev. Poprej o tem še govora ni bilo. Še le vsled mejsebojnih tožeb je stvar prišla pred upravno sodišče, ki je odločilo, da jemanje mere ni rokodelsko opravilo. Tako je človek, ki je poprej prodajal porcelan, potem pa platnene hlače za kmete, nakrat začel jemati mero. Dva trgovska pomočnika sta nakrat napovedala obrt, danes jemljeta mera, po časopisih naznanjata, da sta opravičena mera jemati in izdelujeta kakor drugi. Prav res je, da je dokaz zmožnosti le škodoval. Če smo le mi in mi sami omejeni, to nima nobenega pomena za nas in tega nam tudi treba ni. Nobeden ne bode čevljev na malo delal, ako ni čevljar, miz, kdor ni mizar. Zatorej ne potrebujemo obrtnega dokaza, ako se ne razširi na veliki obrt. Tako nima za nas nobenega pomena in je bolje, da se odpravimo, da se ne bomo prepirali mej seboj, kakor se sedaj. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

V tobačnih tovarnah v naši državi je 29744 delavk mej temi 2362 mladoletnih, in 3881 delavcev, mej temi 137 mladoletnih, 26 motorjev in 8956 družih strojev. Vlada ima na leto 56 milijonov goldinarjev dohodka, in lahko rečemo, da ženske mnogo pripomorejo k temu dobičku.

Razglasila se je te dni ministerska naredba glede izpitne takse za stavbene, zidarske, tesarske, kamnoseške in vodnjaške mojstre. Ta naredba je v zvezi z novim stavbenim zakonom.

Računski zaključek ljubljanske mestne hranilnice.

Z veseljem je nam konstatovati, da je ta zavod napredoval tudi leta 1893. v vseh strokah poslovanja.

Koncem leta 1892. znašale so vloge od 5460 vložnikov gld. 2,313.055.58

V teku leta 1893. naložilo je
6015 strank (mej temi 2629) novih „ 2,127.271.42½
4349 strank pa vzdignilo je (mej
temi 1175 strank celo vlogo) . . „ 1,757.043.11½

Tedaj se je za gld. 370.228.31
več naložilo. Po prištevk v l. 1893.
kapitalizovanih obrestij s „ 96.219.60
znašajo koncem l. 1893. vloge 6914
strank gld. 2,779.503.49

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Dalje.)

7. vprašanje. a) Naj to (namreč, da se vpraša zadruga) tudi velja pri odločitvah o obsegu obrta po § 76. obrtnega reda.

b) Ali naj v dvomljivih slučajih o obsegu obrtne pravice obrtno oblastvo zasliši zadrugo in ali naj bode navezana na njeno mnenje.

Izvedenec Kunc: O obsegu obrtne pravice mislim, da bi najbolje mogla soditi zadruga. Da bi pa v slučaju kake pristranosti bila kaka višja inštanca, naj se bi stvar prepustila v drugi stopinji razsojevati deželnim zvezam, katere bomo končno priporočili. Na odstavek a) odgovorim z „ne“, na odstavek b) pa z „da“.

Drugi izvedenci se pridružijo temu mnenju.

8. vprašanje. Ali naj obrtnik, kateri za popolno izvršitev svojih izdelkov potrebuje del drugih obrtov, ta dela daje preskrbeti po samostojnih obrtnikih dotičnih obrtov, ali naj zadošča § 37. obrtnega reda.

Izvedenec Regali: Jaz mislim, da mora prepustiti samostojnim obrtnikom, kar kdo sam izdelati ne more. Če se voz naroči, naj kolar naredi les, ali kovaškega pomočnika naj se mu pa ne pusti imeti, da bi mu vozove koval. To naj velja tudi za sedlarja. Jaz torej pritrjujem temu vprašanju.

Izvedenec Kunc: Jaz tudi temu vprašanju pritrjujem in sicer zaradi tega, ker bi sicer dokaz sposobnosti nič ne koristil.

9. vprašanje. Smejo li tisti, ki imajo kaki trgovski obrt, vsprejemati naročila po meri, ako niso doprinesli zmožnostnega dokaza za dotični obrt?

Izvedenec Šturm: Na to vprašanje moram odločno z „ne“ odgovoriti, kajti to jemanje mere je največja krivica, ki se je kdaj storila rokodelstvu. Ko bi tega ne bilo, bi marsikateri obrtnik bolje izhajal, nego izhaja sedaj. Od tod prihaja, da, kakor je rekel moj predgovornik, prihajajo dninarji v krojaštvo ali čevljarstvo, jemljejo mero in poštenemu obrtu jemljejo tla pod nogami.

Izvedenec Kunc: Jaz tudi mislim, da naj nikdo ne jemlje mere, kdor se ni učil. Jaz bi to natančneje razlagal, ker sem v tem oziru veččak in učim v šoli jemanje mere. Mi, rokodelci zmatramo v svojem obrtu jemanje mere za največjo umetnost, dočim upravno sodišče trdi, da to ni nobeno rokodelsko opravilo. Jaz tega nisem razumeti mogel, kajti jemanje mere je največji rokodelski opavek in največja umetnost, katero si more pridobiti rokodelec. Ako vedo, zadruga mojsterski izpit, bode pri nekaterih obrtih jemanje mere in prikrojenje na njeni podlagi pravi mojsterski izpit. Da se to, dasi se zmatra za najtežje, kar obrtu odreka, je največja krivica. Poznam

trgovce v Ljubljani, ki jemlje mero za pečine cevi, tudi železniške trgovce, ki jemlje mero za matroce in potem preskrbujejo narejene matroce. Po čemu smo pač mi potem? Vsako jemanje mere prepuste naj torej rokodelcem.

Predsednikov namestnik: Zame je jako važno, da to le izvem: Trdi se, da so se v nekaterih krajih v Avstriji mojstri domenili, da svojih učencev ne uče jemati mere, da še celo pomočnikom ne pustijo jemati mere, temveč to si pridržujejo kot nekako mojstrove predpravo? Seveda se učenci in pomočniki potem nikdar ne nauče te umetnosti, naj se tudi oprostijo in potem spolnijo tudi vse pogoje dokaza zmožnosti. Se li na Kranjskem tudi kaj takega dogaja?

Kunc: Jaz sem sam pri osnovi moje šole vložil vlogo na trgovsko in obrtno zbornico, da nekateri mojstri skrivajo svoje znanje, da s tem varujejo svoje rokodelstvo. Sedaj nismo več tega mnenja, temveč mislimo, čim boljše učence izučimo, tem boljši bodo mojstri in tem bolj se povzdigne rokodelstvo. Ker se je dogodilo, da mojstri nečejo vsega pokazati in se nekateri še danes drže tega presodka, zato jaz nisem za mojsterski izpit. Kdo naj bi izpraševal? Vprašanje še ni zrelo. Mi nimamo nobene šole in ne moremo izpita izvesti, kakor bi mojstrom koristil.

Poročevalec Pernerstorfer: Da je jemanje mere pri krojačih važno, mi je jasno, ali vi ste sploh proti jemanju mere po trgovcih?

Kunc: Da, jaz sem proti temu, da trgovec jemlje mero.

Pernerstorfer: Pa je tudi jemanje mere, za katero ni treba nobene umetnosti in spretnosti. Jaz si napravim hišo ali vilo in hitro potrebujem hišne oprave; Naročim jo torej v kaki trgovini. Tukaj ne pokličem nobenega, temveč sam premerim, kako visoke in dolge naj bodo omare itd. Da bi bil to, če jaz sam mero vzamem, kak umeten del mizarskega obrta, tega jaz ne morem razumeti.

Kunc: Jaz mislim, da je to pravica dotičnega rokodelca. Pri kateri stroki je težje, pri drugi lažje. Jemanje mere pa pripada obrtu, mizar sam naj vzame mero za omaro, katero je narediti itd., to mislim, da se vsakako mora pridržati obrtu. Saj ne gre za jemanje mere, temveč za zaslužek. Če ima trgovec pravico vzeti mero, ima tudi pravico preskrbeti delo, tako odvzame dobiček ki bi ga imel mizar. Tukaj gre za gmotne posledice. Za to pa hočem, da se pravico jemati mero prepusti za rokodelske izdelke dotičnemu obrtu, da trgovec ne bode imel pravice ne meneč se obrtno opravičenost jemati mere in s tem dobička rokodelcu.

Pernerstorfer: Ostanimo pri svojem vzgledu, jaz sam ne grem tja, temveč pošljem pomočnika. To bi bilo nevarnejše, ko bi temu naročiti, naj vzame mero, ker ni več lastnik.

Kunc: Tako daleč stvari ne smemo tirati. Če si da kdo zmeriti kako omaro, ne pride na tako neznatne okolnosti. Ko bi vse tako do konca doganjali, bi v socialnem oziru ne mogli skleniti nobenih zakonov.

Izvedenec Rebek pravi v slovenščini, da je po poklici ključarski pomočnik. On se odločno izreče proti, da bi se dovolilo ljudem jemati mero, ki se niso obrta učili. Posebno opozarja, da železniški trgovci prihajajo k ključarju in naročajo po meri to ali ono blago. Taka je s ključi. Ti imajo vsi jednako obliko in če ga je komu treba, kupi ga lahko pri trgovci z železnino. Samo malo mu ga je treba popiliti in prirediti. Lahko potem s ključem odpre razne prostore in kaj pokrade, kar se večkrat zgodi. Izvedenec opozarja, da jeden trgovec z železnino jemlje tudi mero za štedilna ognjišča; naposled tako ognjišče se vendar ne priklada in stane več, kakor bi se bilo naročilo pri rednem mojstru. To so povodi, iz katerih je on odločno proti temu, da bi se dovolilo komu jemati mero, ki se obrta ni učil. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Jesih sčistiš, ako je kalen, če mu prideneš 1 do 3 žlice posnetega mleka. Za brezbarven jesih je treba manj mleka, nego za rudečega.

Hitro čistitev oken. Čistilne krede deni v čisto cunjo, vkupe zvi in pomoči v vodo, potem pa s to cunjo pobriši okno. Na to se pa okno izbriše še z čisto cunjo. Funt take krede velja 6 kr. in jo je za dolgo zadosti.

Mušjo blato odpraviš z hišne oprave, ako narediš testo iz fino zdrobljenega navadnega škroba. Na to v to testo pomoči vate in ž njo zdrgni hišno opravo, da se umazanost odmoči. Na to se pa previdno obriše opravo z volnenimi cunjami. Hišna oprava je kmalu čista, kakor je bila poprej.

Dolgo rabljene vinske kozarce sčistiš, ako vodi prideneš solne kisline. Solna kislina raztopi ogljikovokislo apno, ki se je sesedlo iz vode. Naposled se pa morajo kozarci še s čisto vodo izplakniti.

Kmetijstvo.

Računski zaključek mestne hranilnice v Kranji.

Začetkom tega stoletja pričela se je tudi v Avstriji priznavati velika narodno-gospodarska važnost in blagodejnost hranilnic, to je denarnih zavodov, ki imajo z jedne strani namen, da vzbujajo štedljivost mej občinstvom, s tem pa pospešujejo delavnost in marljivost, ter povzdigujejo v naravni posledici gmotno blagostanje, pa tudi kulturni napredek prebivalstva, — kateri pa z druge strani s velikimi denarnimi sredstvi po vlogah pridobljenimi pomagajo posestnikom, obrtnikom in trgovcem na ta način, da jim v potrebah na male obresti izposojujejo denar, ter jih varujejo visocih obrestij presebičnih posojilodajcev. Prva hranilnica v Avstriji osnovala se je leta 1819 na Dunaji, prva v vojvodini Kranjski pa leta 1820 v Ljubljani, potem pa osnova novih hranilnic na Kranjskem dolgo časa ni napredovala. Še le leta 1882. nastala je nova hranilnica v Kočevji, leta 1889, pa mestna hranilnica v Ljubljani.

Tudi mesto Kranj poskušalo je že parkrat ustanoviti v sredini Gorenjske svoj denarni zavod. Že leta 1853.

nameravalo je osnovati hranilnico kot zasebno društvo za delnice, toda visoka deželna vlada ni podpirala tega prizadevanja, poudarjajoč, da bi se ustanovitev delniške družbe za dobičkarsko spekulacijo ne strinjala z hranilničnim sestavom. Leta 1873. prizadevali so si zopet Kranjčani združeni z nekaterimi tržaškimi veljaki, da bi v življenje obudili zasebni zavod „Gorenjsko hranilnico“ s sedežem v Kranji, pa veliki dnnajski denarni polom iz leta 1873. udušil je vse takratne dobre namere ter ohladil za dolgo časa zanimanje za ustanovitev hranilničnega zavoda v Kranji. Še le tretji poskus osnovanja hranilnice se je posrečil in dne 6. julija 1893. otvorila se je „mestna hranilnica v Kranji“ kot občinski zavod ter pričela svoje delovanje. Mestna občina prevzela je na sé velike žrtve za novi zavod, za kar jej gre vsa hvala: prepustila je hranilnici v mestni hiši brezplačno potrebne prostore, prevzela je vse poroštvo za njo in deponovala v ta namen kavcijo znašajoča 10.000 gld., na stroških za nje prvo uravnanje in prvo upravo pa je potrošila 1.157 gld. 64 kr. Pa tudi meščanje kazali so glede hranilničnih zadev tako v mestnem zastopu kakor pri opravljanju hranilničnih poslov lepo složnost, vzajemnost in veliko požrtovalnost, in le na ta način bilo je možno, uspešno premagovati preobilne težava, ki so vedno združene z osnovo in začetnim poslovanjem takega zavoda. Skromen je bil začetek, a uspeh koncem polletnega poslovanja sme se imenovati ugoden.

To dokazuje denarno gibanje tega zavoda, ki je bilo tekom pretečene polletne dobe sledeče:

Skupnega prometa imela je hranilnica v prejemkih in izdatkih z vštetim preostankom gotovine v blagajnici 156.316 gld. 96 kr.

Na hranilnih vlogah bila je do 31. decembra 1893 na 232 knjiž. hranilnici izročena svota 58.969 gld. 83 kr

Od teh se je vzdignilo skupaj 1.630 „ 18 „

in je vložena ostala svota . . . 57.339 gld. 65 kr.

Če se tej svoti prištejejo kapi-

talizovane vložne obresti s . . . 529 „ 57 „

iznaša stanje vlog koncem leta 1893 57.869 gld. 22 kr.

Pri porabi ali nalaganji tega hranilničnega premoženja uvaževala je hranilnica pred vsem, da je občinstvu, pa tudi hranilničnemu namenu in njeni koristi najbolj prikladno, da se ta zaklada kolikor možno plodonosno naloži na hipoteke, in radi tega ni se uporabljala hranilnična zaklada za nakup vrednostnih papirjev. To je bilo tembolj opravičeno, ker so se kmalu pričeli oglašati posojilojemniki, in je bilo treba primerno svoto gotovine imeti pripravljeno za izplačilo dovoljenih hipotečnih posojil.

Prošenj za hipotečna posojila bilo je do koncem l. 1893. vloženih 56 za naprošeno

skupno svoto 46.678 gld. 50 kr.

in na te prošnje dovolilo se lje po-

sojil svota 35.122 „ 50 „

likvidovalo in izplačalo pa se jih je

do konca l. 1893. 9.402 gld. 50 kr.

zbornico očiten dokaz, da mu krona več ne zaupa. Po njegovem odstopu se pa vtegnejo politične razmere na Ogerskem nekaj presukati. Govori se o osnovi nove velike demokratične stranke, ki začne z vso silo borbo proti gospodski zbornici. Osnove demokratične stranke na Ogerskem bi bilo želeti, ali bi morala biti zares demokratična, ki bi skrbela za razširjenje volilne pravice tudi za zbornico poslancev.

Rumunska spomenica. — Začela se je velika obravnava proti ogerskim Rumunom, kateri so v znani spomenici svetu razkrili razmere na Ogerskem. Obravnava se vrši v Kološi pred samimi madjarskimi porotniki. Predsednik je od zagovornikov zahteval, da govore jedino madjarski. Vsled tega je jeden zagovornikov odložil zagovorništvo, drugi so sklenili vložiti pritožbo ničnosti. Nekateri zatoženci so ugovarjali, da se je odločilo za to pravdo pristransko madjarsko sodišče s samo madjarskimi porotniki, ali predsednik jih je zavračal, da pri sodišči ni Madjarov in Nemadjarov, ampak samo porotniki. Da bodo vsi obsojeni, pri znanih madjarskih razmerah skoraj ni dvombe. Zatrti pa s tem Madjari pač ne bodo rumunskega naroda na Ogerskem.

Rusija in Košut. — Neki nemški list prinaša o Košutu mej drugim tudi tole vest: Košut je l. 1849 predlagal predsedniku madjarske revolucionarne vlade, Semereju in ministru Bačaniju, da se pošlje deputacija k caru ruskemu Nikolaju Pavloviču, da ga prosi, da sprejme ogersko krono eden princev carske hiše, v prvi vrsti morebiti princ Leuchtenberški. Pozneje je Košut mislil na to, da bi kak Koburžan prevzel krono in naposled je hotel velikega kneza Konstantina popeti na ogerski prestol.

Italija. — V poslanski zbornici razpravljalo se je te dni poročun ministerstva za vnanje posle. Razni poslanci so močno udrihali po trozvezi in isto slikali za pogubo Italije. Zahtevali so tudi odločno, da se vojska zmanjša. Minister vnanjih poslov Blanc in ministerski predsednik Crispi, posebno poslednji, sta nasproti raznim trditvam poudarjala, da je trozveza potrebna, da ista ne želi vojske in hoče le miru. Glede zmanjšanja vojske pa je Crispi poudarjal, da bi bilo to v slučaju vojne nesreča in popolni pogin Italije. Poslanci, ki so poprej udrihali po trozvezi in predlagali zmanjšanje vojske so po tem govoru utihnili.

Bolgarija. — Dasi je Stambulova zasluga, da se je šolsko vprašanje v Makedoniji za Bolgare tako ugodno rešilo, vendar nečejo prenehati nasprotstva mej Koburžanom in Stambulovom. Koburžan dela namreč na to, da bi ga Evropa proglasila pravnim knezom Bolgarske. Ker ima pa pri tem proglasenji največjo besedo Rusija, kateri je pa ministerski predsednik bolgarski, Stambulov neljub kar najbolj moč, je pač umevno, da želi Koburžan njega odstraniti.

Svetovni mir. — Najznamenitejši shod zadnjega časa, na katerem se je razpravljalo o svetovnem miru in o razoroženju, bil je te dni v Londonu shod angleške lige miru. Na tem shodu je imel glavno besedo Veselicki — Božidarovič, poznati ruski časnikar. Njegove izjave se smejo z ozirom na njegov znameniti položaj v londonskem političnem svetu smatrati za mnenja najvišjih krogov ruskih. Govornik je mej drugim rekel: Nikdo v moji domovini mi ne more oporekati, da mir nima nikjer toliko prijateljev nego v Rusiji. Vseskozi miroljubivega mišljenja je tudi car in vsakdo, celo nasprotniki Rusije morajo priznati, da se je zahvaliti ruskemu caru za mir. Rusija potrosi za svojo vojsko veliko manj nego druge vevlasti. Po statistiki plača Anglija za vzdrževanje vojske 39 milijonov funtov šterlingov na leto, Nemčija 802 milijonov mark, Francija 900 milijonov frankov, Rusija pa le 291 milijonov rubljev, to je 10 milijonov funtov šterlingov manj nego Anglija. Vkljub svojemu ogromnemu ozemlju in prebivalstvu, ki broji 120 milijonov, vzdržuje Rusija manjši vojsko, kakor Nemčija, ki ima 40 milijonov prebivalcev. Rusija se nahaja sredi velike gospodarstvene in socijalne evolucije, silno napre-

duje v poboljšanju svojega poljedelstva, v razvitku svojega obrta, v gradnji sibirskje železnice največje in naj znamenitejše železnice, ki bo vezala vzhodno Azijo in zapadno Evropo. Da vse to Rusija izvede, treba ji je trajnega miru. Naj stori Anglija prvi korak, Rusija pozdravila bo veselo vsak praktičen predlog glede zanašanja orožne sile.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Dalje.)

Poročevalec dr. Ebenhoch: Jaz bi še nekaj vprašal gospoda izvedenca Kunca. Vi ste jemanje mere proglasili za jeden najvažnejših delov rokodelstva, in v drugič ste se izrekli, da je jako želeti in jako potrebno, da se vsak rokodelc izvežba v vseh delih svojega obrta. Tretjič ste se pa izjavili, da niste za mojsterski izpit, da zadošča, da kdo le dokaže, da je delal tri ali štiri leta za pomočnika. Jaz vprašam gospoda izvedenca: Razvidite li vi iz spričeval, da je kdo delal nad tri leta za pomočnika že dokaz, da se je naučil mero jemati.

Kunc: Jaz ne mislim, da bi iz tega se že moglo to sklepati, zaradi tega pa nisem za mojsterski izpit, kajti država ni ničesa storila za obrtne šole.

Dr. Ebenhoch: Jemanje mere pač ne bode jedini predmet, katerega je treba rokodelcu znati. Sicer se pa mora pomočnik tega naučiti pri mojstru.

Kunc: Moral bi se naučiti.

Dr. Ebenhoch: Ne bilo bi dobro, ko bi se to prepustilo šolam, katere se vvedo, kajti ne bilo bi mogoče, da bi ravno tam mogli jamčiti, da se je pomočnik zlasti jemanja mere, katero ste vi proglasili za tako važno v stvarnem in gmotnem oziru, kot pomočnik tudi naučil. Jaz mislim, da bi se to moglo dokazati le z mojsterskim izpitom.

Kunc: S časom to pojde, ali sedaj še nismo tako daleč, da bi to mogli zahtevati; zato nismo za obvezni mojsterski izpit. Meni je pravica za jemanje mere hkratu pravica za jemanje naročil. Mi jemanja mere ne smatramo samo za jemanje mere, temveč mislimo, da dotičnik tudi jemlje naročilo, ki jemlje mero.

Predsednikov namestnik: Vi vprašanja gosp. poročevalca Ebenhocha niste razumeli. To je hotel vam ravno dokazati, da ste si v nasprotji, če na jedni strani zahtevate, da se jemanje mere uči, na drugi se pa odrekate mojsterskemu izpitu. Gospod poročevalec misli, da bi se baš pri mojsterskem izpitu pokazalo, če se je pomočnik naučil mero jemati oziroma kot pomočnik imel priložnost jemanje mere izvrševati. Vi ste pa poprej rekli, da na mojsterskem izpitu ni nič, ker se še le tedaj, kadar kdo samostojni mojster postane, pokaže, če kaj zna ali ne.

Kunc: Jemanja mere in prikrojevanja se vsakdo mimogrede nauči; ali tako daleč pa nismo, da bi mogli

iz tega izpraševati pomočnike. Kdo naj bode izpraševal? Več pa gotovo tisti zna o jemanji mere, ki je tri leta bil pomočnik, kakor trgovec, ki se ga tudi ni učil v nobeni šoli. Sploh se ne gre toliko za jemanje mere, kakor za naročila. Naj stokrat trgovec vzame mero, če ničesa ne preskrbi, ni nič na tem.

Poslanec Neuber: Mari gospod izvedenec ne pomisli, da bi se več rečij niti ne prodalo, ko bi prodajalec ne smel jemati mere? Če bi se prodajalcem klobukov prepovedalo jemati mero, pa bi kdo hotel v Karlovih Varih kupiti klobuk, izdelovalec klobukov je pa v Novem Tičinu, torej bode moral tjakaj potovati, da si da narediti klobuk.

Kunc: Tako daleč ne smemo iti. Ni je socijalne zakonodaje, ki bi mogla vse do pičice določiti. To ni mogoče. Sicer se bode pa stvar že sama po sebi uredila.

Poslanec Neuber: Jaz imam konkretno vprašanje. Vi pravite: Trgovec ni opravičen rokodelskih izdelkov prodajati po meri. Kaj pa, če naročnik sam za klobuk mero vzame, in jo da trgovcu, kaj pa potem?

Kunc: Vsakdo si lahko mero sam vzame; toda na to ne pride.

Poslanec Adamek: Jaz moram zopet poseči nazaj na dokaz zmožnosti. Izvedenec je rekel, da je jemanje mere največja umetnost obrta; pri prvem vprašanju se je izrekel proti mojsterskemu izpitu in celo dokaz zmožnosti proglasil za odveč in za škodljiv. Misli li morda gospod izvedenec, da že samo po sebi ne bode vspeval mojster, ki se ni naučil največje umetnosti svojega obrta, jemanja mere, ali ne misli morda, da bi bilo potrebno kako jamstvo napraviti z zakonom, da se zabrani takim rokodelcem, ki se niso naučili največje umetnosti svojega obrta, sploh samostojno začenjati obrt?

Kunc: Ko bi imeli zavod, kjer bi se pomočniki mogli učiti, bi jaz bil za to; ko pa tacega zavoda nimamo, pa tega ni mogoče zahtevati od ljudij.

Poslanec Klun: Ne misli li gospod izvedenec, da naj bi tisti, ki vzame mero, če ni sam strokovnjak, moral dotično stvar na pr. klobuk dati narediti kakemu samostojnemu mojstru, da bi je torej ne smel narediti po svojih pomočnikih?

Kunc: Vsekako, če se hoče varovati rokodelstvo. Če kak trgovec, ali sploh kak posredovalec ima pravico prejemanja naročila, to odide rokodelstvu. Če se hoče varovati rokodelstvo, mora se rokodelcu pustiti popolno pravico. Če se dovoli trgovcu jemati mero, se s tem odteguje zaslužek rokodelcem.

Izvedenec Supančič: Pcprej se je govorilo, da si kdo zgradi kako vilo in hišno opravo naroči po meri pri kakem velikem trgovcu s hišno opravo. Dotičnik še tudi ni vzel mere, če pravi, jaz hočem v moji vili imeti to opravo, v tem ali onem slogu, miza bodi tako dolga, omara tako visoka itd.

Predsednikov namestnik: Vi polemizujete.

Izvedenec Supančič: To vendar ni nobeno polemizovanje. Jaz le to hočem reči, da dotičnik ni vzel

mere, temveč je le izrazil željo, da hoče svojo sobo oskrbeti z opravo.

Predsednikov namestnik: Gotovo se lahko širokost zidov zmeri in reče, tukaj postavim posteljo, ki mora biti toliko široka. O tem nočemo govoriti, to je bila le vpletena opazka gosp. Pernerstorferja. Vi le povejte, ali naj se dovoli trgovcu jemati mero ali ne.

Supančič: Jaz moram govoriti o vseh točkah. Če ne smem govoriti o tem, kar po mojih mislih spada k stvari, rajši molčim. Ko se je govorilo o jemanji mere, se je trdilo, da se je v vseh treh letih ne uči in da sploh nimajo priložnosti ves čas, ko so učenci in pomočniki, da bi jemali mero. Jemanje mere spada k rokodelstvu in mojster je zavezan učiti učenca jemanje mero, kjer je treba. Zato naj pa imajo tudi le rokodelci pravico jemati mero.

Predsednikov namestnik: Se li uče učenci jemati mero?

Supančič: Ne! Mero jemati uče se navadno le pomočniki.

Predsednikov namestnik: Mojster pa ni zavezan pomočnika kaj učiti. Pomočnik bi moral že znati. Se li ne dogaja, da mojstri pomočnikov niti ne uče jemati mere, in jih k temu delu ne puste, ker to zmatrajo za svojo predpravico.

Supančič: Tega ni.

Izvedenec Tuma: Jaz moram opomniti, da sem se mera jemati učil že kot pomočnik in da je mojster, pri katerem sem jaz bil pomočnik, pustil meni jemati mero, če ga ni bilo doma in je kdo prišel. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Kotranov lak za železo. 15 litrov premogovega kotrana, 2 kg žveplenega cvetja, 2 kg milija, 2 kg svinčenega gladine se kuha, dokler ostane le 10 l. Zmes zgubi mej kuhanjem zopern duh in daje trajen lak.

Dober les. Mnogi mislijo, da se les more po širokosti letnih obročkov določiti, jeli res dober ali ne. Skušnje pa kažejo, da to ni vselej res. Tudi les z ozkimi letnimi obročki utegne biti slab, nasproti pa še s širokimi dober. Pride največ na to, ali večino letnega obročka zraste pomladi ali po leti. Pomladi zraščen les je slab, po leti pa dober. Zanesljivejše se določi dobroto lesa, če se tehtajo poskuševalni kosi.

Naprava čistega železa. Do sedaj ni bilo načina, napraviti železa brez drugih primesij. Dyer je pa našel precej čisto železo, ko je stopil železne odpadke, in švedsko železo z apnenikom.

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne julija 1894. leta.

S poukom v podkovstvu je združen tudi nauk o ogledovanji živine in mesa. Kdor želi vzprejet biti v podkovsko šolo, mora se izkazati:

Italija. — V poslanski zbornici razpravljali so se je zadnje dni proračun za vojsko. Vlada je bila odločno zoper to, da bi se ustreglo zahtevi in se zmanjšala vojska. Vlada je slednjič res zmagala in od vlade predlagan proračun se je odobril s 199 proti 135 glasom. Bo li imela vlada tudi tako srečo pri Soninovih finančnih predlogih, ki pridejo v kratkem na vrsto, prav dvomimo. Takrat se vladi lahko primeri, da prav pošteno pogoji, kar bi bilo prej v korist gospodarstvu v Italiji nego v škodo.

Rusija. — V Peterburgu in nekaterih drugih krajih zaprli so več odličnih oseb. Policija je prišla namreč na sled precej razširjeni zvezi, ki se imenuje „prijatelji politiške prostosti“. Tej protizakoniti in skrivni zvezi pripadale so prav odlične osebe, mej temi več državnih uradnikov, profesorjev, zdravnikov in več dijakov. Tuji listi so vsi vprek zagnali krik, da je to nihilistiška zarota. Imajo li napominani „prijatelji politiške prostosti“ kaj podobnega z nihilisti, pokazala bo preiskava.

Srbija. — Radikalni centralni odbor sklenil je prirediti 17 javnih shodov po raznih krajih dežele, na katerih se naj bi slovesno protestovalo proti ukazu kvaljevemu, s katerim se njegovim starišem zopet podeljujejo stare pravice. Ni pa gotovo, če še vlada te shode dovolila.

Anglija. — Te dni razpravljali so se je v poslanski zbornici državni proračun. Vlada se je že bala, da proračun ne bode dovoljen. Nasprotna konservativna stranka je celo s popolno gotovostjo računala na to, da se vladi ne dovoli proračun. Toda vladni nasprotniki so se prerano veselili. Proračun je bil sprejet z večino 14 glasov. Rosebery je izjavil, da ostane na krmilu, če dobi le dva glasu večine. Razmerje mej obema strankama na Angleškem ima torej, kakor je razvidno iz tega glasovanja, skoro ravnotežje.

Turčija in Bolgarija. — Ugodna rešitev šolskega vprašanja za Bolgare v Makedoniji je Stambulova toli ohrabila, da je pričel delati na to, da se napravi defenzivna zveza mej Turčijo in Bolgarijo. Vladno glasilo bolgarsko je že priobčilo načrt taki zvezi. Odpravila bi se carinska meja mej Turčijo in Bolgarijo; častniki in uradniki turški in bolgarski, bi lahko se zamenjavali in druge enake stvari. Stambulov misli, da bi s to zvezo pridobil Turčije za to, da bi priznala Koburžana. Bo li to šlo, ne vemo.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Dalje.)

11. vprašanje. a) Se li naj v trgovini z rokodelskimi izdelki naredi na blagu vidno, kacega dela da je?

b.) Se li naj trgovina z rokodelskimi izdelki naveže na posebno koncesijo?

c.) Se li naj pridržuje izključno rokodelcem?

Izvedenec Šturm: Jaz sem za to, da naj bode obvezno zaznamovanje na obrtnih izdelkih, čegavega dela da so.

Izvedenec Regali: Jaz sem tudi za to. Prepusti naj se pa dotični zadrugi, da odloči, ali bodi za trgovino z rokodelskimi izdelki treba posebnega dovoljenja, ali naj se pa pridrži samo rokodelcem.

Drugi izvedenci so se strinjali s tem.

12. vprašanje. Se li naj ponujanje blaga od kraja do kraja (§ 60 obrtnega reda) kakor do sedaj dovoli, alinaj se prepove ali omeji, naktero blago naj se omeji?

Izvedenec Regali: Tako ponujanje blaga naj se popolno odpravi, izjema naj se dovoli le za hišne industrijo.

Drugi izvedenci temu pritrdijo.

13. vprašanje. Se li naj dovoli imeti kakemu obrtnemu podjetju neomejeno število prodajalnic?

Izvedenec Regali: Človek bodi zadovoljen, da more živeti na enem kraju. Zadostuje, ako ima na enem kraju podjetje. Če mu je premajhno, naj je poveča na dotičnem kraju. Podružnice naj se nikomur ne dovolijo, tudi jedna sama ne.

Izvedenec Supančič: Jaz bi osnove podružnic popolnoma ne omejil, temveč bi se pri tem ravnal po velikostimesta. Zakaj ne bi v velikem mestu obrtnik, ki veliko izdeluje, ne smel imeti jedne podružnice? Torej glavno podjetje in podružnico, pa le v večjih mestih.

Načelnikov namestnik: In sme li kdo v kakem drugem mestu osnovati podružnico?

Supančič: Jaz bi bil proti temu. Če že ni podobnega podjetja, odloči naj potem zadruga.

Izvedenec Tuma: Jaz temu pritrujem, da se dovoli le jedna podružnica. Kake posledice da ima, ako se dovoli več podružnic, se je videlo pri mödlinški čevljarški tovarni.

Izvedenec Šturm: Nobene podružnice naj se ne dovolijo. Če ni kacega podjetja, naj se pa osnuje. Kdor ga še nima, naj začne. Se bode že kdo dobil.

Poslanec Adamek: Tako obče vprašanje se vendar vzeti ne more. Vsaj so vendar podjetja, ki ne delajo konkurence nobenemu obrtu. Misli li gospod izvedenec, da bi n. pr. velika tvrdka Filip Hass in sinovi v Avstriji ne smeli imeti nobene podružnice? Morda on misli, da s svojimi podružnicami dela konkurenco malemu obrtu, ali morda ne pomisli, če se to prepove, da se s tem na stežaj odpro vrata inozemski konkurenci? Gospodje imajo vedno le na oblačilne trgovine pred očmi, ki so tako pripravile podružnice ob veljave. Tako sploh se pa stvar izpeljati ne da.

Šturm: Jaz zastopam le rokodelske obrte, o drugih strokah pa ne morem govoriti.

Izvedenec Kunc: Jaz moram pred vsem omeniti, da bi se vprašanje moralo glasiti za rokodelske obrte, ako se vpraša rokodelca. Izdelava preprog ni rokodelski obrt in kar v rokodelstvu ne spada, o tem nečemo govoriti. Jedna podružnica naj se dovoli tudi v kakem drugem mestu, pa ne brez števila. Rokodelec ne snuje podružnic, to bi nas ne omejevalo.

Načelnikov namestnik: Tvrdka Thonet smela bi torej si osnovati le jedno podružnico?

Kunc: Naj se pa le jedno osnuje. Drugače se obrtu pomagati ne da.

Izvedenec Rebek: Jaz sem tudi za to, da sme obrtnik imeti jedno podružnico v istem mestu.

14. vprašanje. Je li mogoče in je li želeti, da se, v kolikor se v članu V., odstavek d) razglasilnega patenta k obrtnemu redu omenjeno mezdno delo najnavadnejše vrste (dninarsko delo) nahaja, na te delavce raztegnejo določbe VI. poglavja obrtnega reda (zdravstveno skrb, delavski presledki, nedeljski počitek, večerne in nedeljske šole, plačilo mezde, delavske knjižice, spričevala, delavska spričevala, delavski red, določbe o razrešitvi delavskega razmerja in o mladostnih delavcev i. t. d.), ki zanje dosedaj niso veljale.

Izvedenec Kunc: Jaz sem za to, da se vsakemu, ki dela, da kako varstvo, da se mu pomaga do udeležitve zavarovanja itd. Zato pa nisem, da se za vsacega dninarja, ki se vzame za jeden ali dva dni vse to vpelje, kar je tukaj navedenega: zdravstveno skrb, delavski presledki, nedeljski počitek, delavske knjižice, spričevala, delavska spričevala itd. To se da izvesti le pri stalnonastavljenih. Zatorej mislim, da delavsko varstvo, katero imamo, ne stoji na pravi podlagi. Če se za jednega skrbi, naj se tudi za drugega, ubog je ta in oni. Zato bi jaz bil za državno zavarovanje za bolezni in nezgode in sicer obvezno za vsacega delujočega človeka. Kdor ne dela, bi moral biti zavezan, se sam zavarovati itd. To bi pa morala država sama vpeljati in v velikem izvrševati. Šole, o katerih se tukaj govori, na deželi niso mogoče.

Izvedenec Regali: Tudi navadnemu delavcu se mora dati zakonito varstvo. Pravi se sicer: mezdni delavec najnavadnejše vrste, ali tudi ti delavci so poštenjaki, ki so vedno pripravljeni, kadar je treba dati moža. Če državo morajo varovati, bi jih tudi država v miru varovati morala.

Izvedenec Schlegel: Jaz tudi temu vprašanju pri-trjujem, ali dninarji naj se nikar ne vlačijo v obrt in enakih pravic se jim ne more priznati kot pomočnikom.

Izvedenec Šturm: Jaz sem tudi za varstvo dninarjev, ali razloček pa mora biti mej obrtnimi delavci in podajachi.

(Dalje sledi.)

Obrtniške raznoterosti.

Povzdiga Dalmacije. V palači grof Haracha na Dunaji so se te dni posvetovali, kako bi povzdignil Dalmacijo v gospodarskem oziru. Pri tem posvetovanju so bili mej drugim dalmatinski poslanci Biankini, Bonda, Dapar, Kvekvic in Peric, profesor dunajskega vseučilišča Schrötter, inženier dr. Marković, ravnatelj ogersko-hrvatske družbe Polić, jeden zastopnik avstr. Loyda itd. Govorilo se je o tem, da Dalmaciji preskrbe dobre železniške in plovbine zveze. v deželi se naredi več cest, osnujejo kmetijske šole, napravijo veliki hoteli za tujce itd. Govorilo se je, da se osnuje na Dunaji velika družba, ki bi vse-

stranski zastopala interese Dalmacije. Dr. Schrötter je naglašal, kako ugodna bi bila Dalmacija za osnovo klimatičnih zdravišč. Biankini je naglašal lepoto Dalmacije in njenih otokov, treba jej je preskrbeti le za boljše zveze. On je priporočal železnico iz Knina preko Novega in Siska v Zagreb. Po daljši debati se je sklenilo, da se skliče novo posvetovanje na 22. t. m. K temu posvetovanju povabijo se tudi ministra Kálay in grof Falkenhayn, admiral Sterneek in župani raznih dalmatinskih mest. Ta dan se družba osnuje. V Dalmaciji bode družba imela podružnice in naprosi se kak nadvojvoda, da prevzame pokroviteljstvo.

Električne železnice. Te dni so poskušali vožnjo z električno dinamolokomotivo in šestimi vozovi na železnici iz Pariza v Nantes in nazaj. Vlak je prevozil 120 kilometrov v jedni uri. Butanja in tresenja ni bilo nikakega. Z vlakom se je vozilo 200 osob. Drugo leto misli železnica iz Pariza v Nantes voziti le z električno silo in se potem polagoma razširi elektrika še po družih železnicah.

Kmetijstvo.

Črtice o kmetijski kemiji.

Voda.

Vsakemu je znano, da je za kmetovalca, kakor sploh za vsacega voda neobhodno potrebna. Naši kmetovalci hodijo dežja prosit, kakor začne primanjkovati vode bodi si za pijačo, ali pa za rast rastlin. Kakor brez zraka, tako bi tudi brez vode ne moglo živeti nobeno živo bitje, ne rastline, ne živali. Že stari narodi so spoznavali veliko važnost vode in jo zatorej šteli štirim elementom, iz katerih je po njih mnenju obstal ves svet. Novejši učenjaki so pač vodo pripravili ob čast, da bi bila element ali prvina, ker so dokazali, da je sestavljena iz vodika in kislika, ali s tem jej niso vzeli nič od nje važnosti.

Vodo poznamo v treh oblikah, trdno kot led, tekočo, kot navadno vodo, mlake, reke, studenci, morja in pa kot para. V vseh treh oblikah je pa velicega pomena za pretvarjanje prirodnih tvarin.

Vode je po zemlji silno veliko, mnogo več, kakor se komu dozdeva na prvi pogled. Tričetrtine zemeljske površine pokrite so z vodo, morjami, jezeri in rekami in tudi več kakor tričetrtine človeškega ali pa živalskega telesa obstoji iz vode. Baš skoro neverojetno je, koliko je vode v naši hrani. Tako je v sto kilogramih krompirja 75 kilogramov vode, v sto kilogramih sadja, nad 80 kilogramov, v korenji je 85 %, v zelju blizu 90 % in repi 92 % vode. V kumarah je pa celo 97 % vode. Naša jedila kuhamo in pripravljamo največ z vodo in tako smemo reči, da se največ živimo z vodo. Tudi tisti ljudje, ki se boje vode in pijejo rajši vino, se ne morejo vodopivcem dosti posmehovati, ker je pač v najboljšem vinu 85 % vode. Tukaj pa mi nikakor ne mislimo vode, ki je vlije sleparski krčmar v vino, temveč vodo, ki je v natornem vinu, katero je trta skozi korenine posrkala iz zemlje in je tako prišla v grozdje in potem pa v vino.

Voda je sestavina iz vodika in kisika, kakor je že omenjeno. To pa ni nobena navadna zmes, kakor je na

Civilni zakon na Ogerskem — Te dni se je zopet v zbornici poslancev v Budimpešti razpravljalo o civilnem zakonu. Vlada je priporočala, da se naj načrt zakona zopet pošlje v gospodsko zbornico, da ga vsprejme. Pri tem pa v zbornici poslancev ni manjkalo napadov na gospodsko zbornico. Aponyjeva stranka je priporočala, da se sklene z gospodsko zbornico tak kompromis, da se vvede zasilni civilni zakon. Naposled je seveda le vladna obveljala. Iz nekaterih izjav ministrov moramo posneti, da vlada še ne misli odjenjati, če tudi v drugič propade v gospodski zbornici. Predlagala bode tedaj kroni, da se imenuje toliko novih zborničnih dednih članov, da se v njej za vladne predloge dobi večino.

Ogri in Hrvatje. — Hrvaški poslanci vladne stranke te dni odpotujejo v Budimpešto, da povrnejo prihod ogerskih državnih poslancev v Zagreb. Seveda so Madjari svoje hrvaške privržence dobro vsprejeli. V političnem oziru pa najbrž ne bode to bratenje Hrvatov z Madjari imelo dobrega vpliva.

Srbija. — Političnih iznenadenj v Srbiji ni konca ne kraja. Pred dobrim letom iznenadil je mladi kralj Aleksander svet s tem, da se je proglasil polnoletnega, pred nekaj tedni je razveljavil vsa določila in postave, po katerih so bile kralju Milanu in kraljici Nataliji odvzete vse pravice kot članoma kraljevske srbske hiše in minolo nedeljo obustavil je ustavo iz l. 1888. in uveljavil ono iz l. 1869. S tem je kralj vzel vso moč radikalcem. Po ustavi iz l. 1869. ima kralj povsod prvo besedo, dočim je po ustavi iz l. 1888. imel narod po svojih zastopnikih v raznih korporacijah odločilno besedo. Ukaz, s katerim je Aleksander svojim starišem podelil protiustavnim potom zopet stare pravice, je protivladno stranko, radikale močno razjaril. Pričeli so javno po shodih delovati zoper sedanjo dinastijo. Kasacijsko sodišče, obstoječe seveda iz radikalcev, je zavrglo napominamo rehabilitiranje Milana in Natalije. Prišlo se je na sled tudi zaroti, ki je na vsak način hotela Karagorjeviča posaditi na srbski prestol. Vsa ta rovanja od strani radikalcev proti vladi in dinastiji ustavnim potom preprečiti ni bilo moč, ker imajo radikalec veliko zaslombo mej narodom, poseči bilo je torej treba dinastiji po skrajnem sredstvu, obustavila se je ustava. Pripomniti se pa seveda mora, da je vse to delo Milanovo. Žalostna Srbija, ki žiješ toli nemirno življenje.

Rusija in Bolgarija. — Rusko parobrodno društvo kneza Gagarina začelo je zopet voziti v bolgarski pristanišči Varno in Burgas. Bolgarsko časopisje opozarja zaradi tega vse bolgarske patrijote, da pazno z očesi motrijo, kaj Rusija s tem namerava. Brezdvomno je namreč, da se tu ne gre za same trgovske zadeve, temveč, da ima Rusija pri tem politične namene in sicer, ali ona meni s tem v prijaznejše odnose z Bolgarijo stopiti, ali pa, tem potom hoče obnoviti znano rovanje v Bolgariji.

Anglija. — Minister trgovine Mundella odpovedal se je svoji časti. Mundella je bil svoje dni upravni odbornik neke družbe, pri kateri se je prišlo sedaj na sled nekim sleparijam. Družba je bila že delj časa pasivna, a izplačevale so se vsejedno 10% dividende. Javno mnenje pričelo je, doznavši to sleparijo, močno prijemati trgovinskega ministra, češ, da če tudi ni več pri isti družbi, vendar ni v moralnem oziru več čist, ker je prej, ko še ni bil minister, sodeloval, pri družbi, pri kateri se je prišlo sedaj na sled, sleparijam. Človek, če tudi po nesreči zapleten, v take sleparije ne more več ostati na tako visokem službenem mestu. Tako javno mnenje, Mundella se je udal in odstopil. — Pred nekaj leti moral se je na Angleškem neki državnik samo zaradi tega odpovedati ne le svoji časti, temveč tudi vsakemu javnemu življenju, ker je bil tožen od neke ženske, da jo je hotel zapeljati, a pred sodiščem ni mogel svoje nedolžnosti dokazati. — Toliko se gleda na Angleškem na moralo višjih oseb.

Brazilijska in Portugalska. — Diplomatične zveze mej tema dvema državama so prejenjale in sploh so razmere mej

njima prav napete. Brazilijska sumi namreč Portugalsko, da je ta namreč podpirala braziljanske vstaše. Portugalska cesarska rodbina je v sorodu z braziljansko in vsled tega so Braziljani obdolžili Portugalsko, da je ta podpirala admiral Mello, delujočega na obnovljenje braziljanske monarhije. Mello je sicer tajil, da bi bil v službi Portugalske, a gotovo je, da so se vstaši rešili na portugalskih ladijah, da niso prišli v roke braziljanske vlade.

Francija. — Nepričakovano je v Franciji prišlo do ministerske krize. Radikalni poslanci so v zbornici stavili interpelancijo, kako da vlada in nekatere železniške družbe branijo delavcem udeležiti se shoda, na katerem se bode posvetovalo o osnovanji delavskih zadrug. Minister javnih del je odgovoril, da zasebnih družeb on ne more siliti, da bi puščale delavce na omenjeni shod, delavcem pri državnih železnicah pa on ne pusti, da bi osnovali delavske zadruge, ker so državni vsluženci. O tem odgororu se je vnela huda debata, ki se je končala s tem, da je zbornica izrekla ministerstvu nezaupnico in je ministerstvo dalo ostavko. Konservativci so potegnili s socialisti, da vržejo sedanjo vlado. Ministerski predsednik je nedavno se izrekel, da bode z vso odločnostjo vlada zahtevala od škofov in nadškofov pokorščino zakonom, in celo rekel, da zahteva, da cerkveni dostojanstvaniki molče in se pokore. Škofje namreč se upirajo novemu zakonu o cerkvenem premoženju. Zaradi tega odgovora je konservativna stranka iskala priložnosti, da ga vrže v zvezi z radikaleci in socialisti. Sestava nove vlade bode težavna. Predsednik je ponudil sestavo Bourgeoisu, pa je odklonil. Najbrže se bode morala sestaviti vlada iz zmernih in radikalnih republikanov.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Dalje.)

15. vprašanje: Sta li §§ 96 a) in 96 b) obrtnega reda primerna razmeram ali je želeti kakkega daljšega omejenja.

Izvedenec Lenček: Čas za delo naj se omeji na deset ur.

Poslanec Adamek: Prosim gospoda izvedenca Kunca, naj nam pove, kako dolgo se dela v njegovem obrtu?

Izvedenec Kunc: Pri nas v tej stvari žal ni nobenega reda, ker vsak skuša, kako bi družega prekosil. Pri komur pomočniki dalje časa delajo, ta je na boljem protitistemu, ki tako ne izkorišča delavskih močij. Jaz bi želel, da se v tej stvari vsekako naredi red, da se postavijo kake meje konkurenci mej nami in se sestavijo enakomerno produkcijski pogoji, kar bi bilo rokodelcem le v korist.

Poslanec Klun: Usojam si vprašati, če dobé delavci, ki delajo čez postavnih najst ur, zato kako posebno odškodnino.

Kunc: V oblačilnih obrtih se dela po kosih. Včasih imamo preveč dela, včasih premalo ali pa nič. Povprek na leto gotovo ne delamo več kakor deset ur. Nekatere mesece se res dela po 15 do 18 ur, ali zato pa nekatere mesece ni nobenega dela. Ko bi ne bilo prodajalcev z obleko, bi bilo drugače. Jaz sem za vpeljavo normal-

nega delavnika, ali le, če se vpeljejo omejitve pri velikem obrtu.

Lenček: Jaz mislim, da to ni samo pri krojačih, temveč tudi pri družih obrtnikih.

Izvedenec Rebek govori slovenski in misli, da bi se najdaljši čas za delo moral vpeljati tudi za deželo. Sedaj imajo v mestu mojstri in obrtniki določeni čas za delo, v okolici pa delajo po 15 ur in s svojimi izdelki poplavlajo trg, ker jih lahko mnogo ceneje delajo.

16. vprašanje: So se li delavske knjižice za podjetnike in delavce pokazale koristne in če je želeti, da se obdržijo?

Izvedenec Šturm: Jaz sem za to, da se pridržijo, samo da naj se ne zlorabijo.

Predsednikov namestnik: Kako zlorabo mislite?

Šturm: Da se notri kaj zapiše, kar notri ne spada.

Izvedenec Tuma: Jaz sem tudi za to, da se pridržijo delavske bukvice, meni se zde jako praktične.

Izvedenec Kunc: Opomnil bi, da se jaz v dolgem času, kar sem obrtnik, ne spominjam, da bi bil na Kranjskem kak delodajalec zlorabil delavsko knjižico, da bi bil kak mojster na knjižico naredil kako znamenje, da bi škodoval delavcu. Jaz sem tudi zato, da se delavske knjižice pridržijo.

Poročevalec Pernerstorfer: Gosp. izvedenec Šturm je rekel, da je za delavske knjižice ali proti temu, da bi se zlorabile. Meni se zdi zanimivo, da je mojster, ne da bi ga kdo vprašal, to opomnil. Jaz bi rad vedel, kaj mu je dalo povod tej opazki?

Šturm: Slišal sem že, da tovarnarji vanje delajo klavzule?

Pernerstorfer: Ali tudi na Kranjskem?

Šturm: Morda se tudi na Kranjskem kaj tacega dogaja, ali jaz ne vem.

17. vprašanje: Bi li bilo mogoče in bi li bilo želeti, da se določbe §§ 96 a), in 96 b) obrtnega reda (normalni delavnik in varstvo žensk in otrok) uporabijo tudi za tovarniška obrtna podjetja, v katerih dela nad 20 oseb, bodisi že pomočnih delavcev ali dninarjev?

Izvedenec Kunc: Mi seveda mislimo, če mora biti varstvo tam, kjer je manj kot dvajset delavcev, da naj bodi še tam, kjer jih je nad dvajset.

18. vprašanje: a) Če se omejujoče določbe o porabi mladostnih delavcev mej 12 in 14tim letom (§ 94. obrt. reda) izpolnujejo in če se izvajanja teh določeb oblastveno nadzoruje?

b) Bi li ne bilo to umestno, da se za vse trgovsko pomočno osobje določi najdaljši čas za delo?

Poslanec dr. Lueger: So li na Kranjskem tudi pomočniki delavcev pod 14timi leti?

Izvedenec Šturm: Tudi so, največ v tovarnah.

Izvedenec Kunc: To se pri nas dogodi, ako ima

dotičnik šolsko odpustno spričevalo s 13tim letom. Taki slučajji so pa redki. Če oblastvo to nadzoruje, ne vem.

Izvedenec Lenček: To se zgodi le v ljubljanski predilnici, da nekateri delajo pod 14timi leti. Zadruga pa nobenega ne vsprejme.

Poročevalec Pernerstorfer: To se torej dogaja v tovarnah, tako v ljubljanski predilnici. To je jako zanimivo.

Izvedenec Tuma: Kar se tiče čevljarske zadruge, je običajno, da vsakdo, ko mine čas za poskušnjo, mora prinesiti šolsko spričevalo ali pa potni list in če ni spolnil 14. leta, se ne vsprejme. Gotovo je pa, da taki fantje prihajajo v tovarne; ondu ni nobenega nadzorstva.

Predsednikov namestnik: Je li nimate v Ljubljani obrtnega nadzornika?

Tuma: Da imamo g. Pogatschnigga, ali on vselej 14 dnij ali tri tedne poprej naznani, da pride. To je tako, kakor pri eraru, kakor se pregledujejo oskrbovalna skladišča.

Predsednikov namestnik: To pa vendar ni mogoče, da bi fantje poslali 14 let stari v tem času, predno pride nadzornik, naj tudi 3 ali 4 tedne poprej napove prihod.

Tuma: Pa tedaj ne pridejo v tovarno, ostanejo lepo doma.

Poročevalec Pernerstorfer: Tovarnar mora imeti seznam svojih delavcev.

Tuma: Ta se dene na stran. Mladi delavci zapišejo se na posebno polo.

Kunc: Mi potrjujemo tudi 18. vpraš. alineab).

19. vprašanje: Če se dosega smoter, za katerem teži obrtni red o izpolnovanju učne pogodbe, obrtnem izobraževanju učencev, njih npravni odgoji, obisku cerkve, večernih in nedeljskih šol, s sedanjimi določbami in njih izvajanjem in kako bi se mogel pouk nadaljevalnih šol nareediti obligatoričen?

Izvedenec Rebek: govori slovenski in misli, da sedanje določbe o obisku cerkve in šole ne zadoščujejo, da je torej potrebno v tem oziru novih naredeb. Govornik je za obvezni šolski pouk in misli, da naj se tisti, ki ne izpolnuje te dolžnosti, kaznuje s tem, da se ne oprosti, temveč se mu podaljša učni čas. Mojstri naj pa sami pazijo, da se bode izvrševala ta določba.

Izvedenec Lenček: Jaz bi bil za to, da se šolski čas, ki je sedaj v Ljubljani določen na $1\frac{1}{2}$ 8—9 ure, določi od 5. ali 6. do 8. ure.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Povišanje colnine v Bolgariji. Bolgarska vlada namerava za 4 odstotke carino za vvoz povišati in se bodo zaradi tega kmalu jele obravnave z evropskimi velesilami.

Izvoz žepnih ur iz Švice. Leta 1893. se je iz Švice v Avstrijo izvozilo za 10,726.000 frankov žepnih ur, urnega kolesovja in urnih okrovov.

narodno življenje. Seveda se ne ve, koliko časa bode tako sredstvo pomagalo.

Slovaška zmaga. — Te dni je zborovala skupščina protestantskega okrožja onostran Donave. V tej skupščini imajo Slovaki večino. Madjari in pomadjarjeni Slovaki si pa že dolgo prizadevajo, da bi dobili večino. Letos so prišli z dvema predlogoma, da se nekoliko premeni organizacija cerkve, ker je tega treba zaradi olajšanja administracije. Slovaki so pa spoznali, da Madjarov ne vodi skrb za cerkev, temveč merijo njih predlogi jedino na to, da bi Madjari in njih privrženci v skupščini dobili večino. Skupščina je zavrgla njih predlog, in se zaradi tega Madjari grozno jeze nad Slovaki. Nadejali so se, da v cerkvi dobe dobro sredstvo za madjarizacijo pa, jim je izpodletelo. Seveda Madjari ne bodo pustili svojega rovanja, temveč bodo poskušali napraviti razpor mej Slovaki.

Italija. — Poslanska zbornica je pričela razpravljati o finančnih načrtih, kaj je namreč storiti in kako finančno propali Italiji zopet pomoči na noge. K debati se je oglasilo do sedaj 91 govornikov in predložilo se je 25 predlogov o tem. Če se pomisli, da imajo poslanci, ki so predložili teh 25 predlogov, pravico iste utemeljiti, trpela bo potemtakem le glavna debata cel mesec. Upati je vendar, da bo debata končana v 14 dneh, ker bodo isto prej sklenili, kakor pridejo vsi govorniki na vrsto.

Srbija. — Vlada dala je zapreti popa Milana Gjuriča in kmetskega voditelja Tajšič-a, češ, da se je prepričala, da ta dva propagirata za protidinastično zaroto. Pozaprlji so tudi več drugih radikalcev, druge so dali pod policijsko varstvo. — Vlada razširja zadnji čas tudi vest, da je prišla na sled precej obsežni tovarni za patrone, iz katere naj bi bili vstaši dobili potrebno strelivo. Take in ednake grozne stvari vlada pravi, da jih je zasledila, da je torej morala poseči po najstrožjem sredstvu, da je obustavila vstajo. Druge vesti pa zopet zatrjujejo, in posebni ruski listi zagotavljajo, da na vstajo v Srbiji ni verjeti, da bi se bila pripravljala. Celo Gjurič in Tajšič, zaznamovana kot nasprotnika sedanje dinastije, v tem trenutku nista ničesar zakrivala. Trgovec Čebinač, o katerem so toliko kričali, da je podpiral Karagjorgjeviča pri njegovih težnjah, je baje povsem nedolžen. On je imel res zveze s Karagjorgjevičem, a le iz dobičkarije, nikakor pa ga ni podpiral pri dejanju, da bi zasedel srbski prestol. Vsa protidinastična ruvanja je Milan več ali manj si izmislil, seveda za to, da je imel povod napraviti znani korak, katerega sedaj toli izkorišča sebi v prid. Radikalce le je hotel uničiti, zato je to storil. Dinastija Obrenovičeva ni bila nič v nevarnosti. Zmanjkalo mu je pod palcem, zato je prišel v Beligrad nazaj in pričel homatije napravljati, ki naj bi popolnoma propalega zopet rehabilitirale. Mladi kralj Aleksander mu je šel na limanice ne tako pa kraljica Natalija, ki neče ničesar slišati o povratu v Beligrad. Ona že ve zakaj, pač pozna predobro Milana.

Bolgarija. — Stambulovo ministerstvo je dalo ostavko. Vladi nasprotna stranka se je močno okrepila in vedno glasneje zahtevala, da odstopi Stambulov, in ministerstvo je moralo odstopiti. Kdo sestavi novo vlado se ne ve. Mej opozicijonalcem in Stambulovimi pristaši je prišlo že do rabuk.

Francija. — Mnogim je narcčil republikanski predsednik Carnot, naj sestavijo novo ministerstvo, a vsak se še podstopil ni misije prevzeti. To je znak, kako težko mora biti sestaviti novo ministerstvo na Francoskem. Tudi poslanske zbornice predsednik Dupuy je začetkoma odklonil dano mu nalogu. Zdaj še-le se je po prigovarjanju Carnota resno poprijel dela in posrečilo se mu je sestaviti novo ministerstvo. Da pa ni hotel noben prevzeti sestave ministerstva, je vzrok to, ker mora na jesen, ko bo voljen novi predsednik republike, itak vsaka vlada odstopiti. Ko bi se Dupuy-u ne bi bilo posrečilo sestaviti ministerstva, bi bil Carnot sestavil uradniško ministerstvo, ki bi bilo vodilo državno upravo do jeseni.

Rusija. — Car je izdal ukaz, ki močno omejuje pravice ministrom. Dosedaj so imeli posamni ministri pravico,

da so imenovali nižje uradnike. Pri teh imenovanjih odločilne so bile pa prav v mnogih slučajih protekcije in dogodilo se je večkrat, da je bila uradnikom imenovana kaka politično sumljiva oseba. Da se temu v okom pride, je car odredil, da je sestaviti pod njegovim neposrednim nadzorstvom stoječo komisijo, ki bo predlagala imenovanje uradnikov. Imenovanja se bodo povsem neodvisno od ministerstev izvrševala. — Nemški in angleški listi vedo povedati, da so na Ruskem prišli na sled veliki zaroti, ki je nameravala razstreliti neko carsko palačo, stoječo ob železniški progi Vitebsk-Orel, kjer bode car za časa letošnjih velikih vojaških vaj dlje časa bival. Koliko je na tem resnice, se še ne ve.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Dalje.)

Predsednikov namestnik: To že učna prava več let želi, pa se upirajo zadruga. Imate li v Ljubljani več nadaljevalnih šol?

Izvedenec Kunc: Dve na ljudskih šolah in jedno na realki.

Izvedenec Tuma: Kar se tega vprašanja tiče, bi jaz bil za to, da bodi pouk obvezen, kajti tako se nikdo dosti ne uči. Opomnil bi pa, da bi mi bili za to le, če se nam dajo večje pravice. Obrtnik naj bi ne imel le pravice, da učence priganja kdo ve k čemu vse, sicer je pa enak vsakemu kmetu v svojih pravicah. Nadalje bi opomnil, da se mi šolski čas od $\frac{1}{2}$ 8 do $\frac{1}{2}$ 9 ure ne zdi ugoden za šolo. Mnogo učencev ima hrano in stanovanje doma in zlasti po zimi je jako težavno, če mora učenec pri slabem vremenu še jedno ali poldrugo uro hoditi domn.

Načelnikov namestnik: To se vam lahko hitro, morda že drugo leto premeni, le obrnite se do ministerstva. Vam lahko zagotovim, da učna uprava jako želi, da je nadaljevalni pouk tako zgodej, kakor je le mogoče.

Tuma: Nadalje bi predlagal, da bi učitelji ali pa magistrat strožje postopali s tistimi, ki ne hodijo v šolo. Moj svak je učitelj in pokazal mi je katalog, da je neki učenec v kratkem času zamudil 196 ur.

Predsednikov namestnik: Mari pri vas doma nimate precolekvalnih knjižic. Vsak učenec mora imeti tako knjižico, katero se slednji dan precolekuje in on jo mora pokazati mojstru.

Tuma: Če se pride, kadar ima biti šola, k šoli, sliši se strašen krik in ropot in učenci letajo s smodčicami v ustih, kakor kresnice. V šolo pa skoro nobeden ne gre.

Izvedenec Kunc: Seveda se bode krivda izražala na zadrugo, ker je ona v prvi vrsti dolžna izvesti, kar predpisuje zakon in kar je namen učenju. Da se pa stvar tako slabo izvršuje, da se za izobraževanje, pravno in versko vzgojo učencev tako malo brigajo, to pač prihaja od tod, da noben mojster ne veruje niti v svojo niti v učenčevo prihodnost. Misli si, saj je vse jedno poginemo tako ali tako, nič se ne da storiti, naj se že učenec kaj uči,

ali pa ne. Velika industrija vse uniči. Na enketi smo že slišali, da smo že v to odločeni, da propademo. Če vladajo take ideje, potem je pač le naravno, da se zadruga ne brigajo toliko za vzgojo učencev, kakor bi se morale. Ko bi zadruga imele več pravic, bi tudi bolj gledale na vzgojo učencev in jih strožje držale. Če dobimo večje pravice, in bode mojster sam videl, da se ohrani, učenec pa, da postane kdaj samostojen, da bodeta oba imela ideale pred seboj, pa se bode vse naredilo.

20. vprašanje: Katere določbe naj se za odpoved trgovskemu pomočnemu osebju vzamejo v obrtni red. (Član 61. trgovskega zakona.)

K temu vprašanju se nobeden ne oglasi.

21. vprašanje: Kako naj se prenaredi, ali popolni § 151. obrt. reda, da se olajša nakup ali najem obrtnih podjetij ali priprav zlasti naprava malo obrtnih pomočnih strojev in motorjev za skupno porabo.

Izvedenec Rebek: govori slovenski in misli, da je pred vsem država dolžna s podporo omogočiti raznim zadrugam, da dobe motorje, in take pomočne stroje. On misli, ko se osnujejo združne zveze ali samostojne obrtne zbornice, da naj bi vlada podpirala pred vsem te obrtne zbornice ali združne zveze in te naj bi podpirale male obrtnike pri napravi pomočnih strojev. To bi se seveda moralo tako zgoditi, da bi obrtniki mogli po prostoru in času, katerega potrebujejo, uporabljati te pomočne stroje.

Izvedenec Klun: Jaz si vsojam gospodu izvedencu pojasniti, da vprašanje ne gre za to, temveč le za to, ali zadoščajo sedanje določbe, ali jih morda bilo treba popolniti in premeniti tako, da bi se v to smelo porabiti združno premoženje po sklepu z navadno ali dvetretjinsko večino.

Rebek misli, da naj se zakon tako predela, da bode treba dvetretjinske večine za tak sklep.

Predsednikov namestnik: Jedna zadruga v Ljubljani je prosila pri trgovinskem ministerstvu za prepust pomočnih strojev za čevljarški obrt — ne vem ali je to storila čevljarska zadruga, ali kaka zveza zadrug, ali bilo je tako. Trgovsko ministerstvo je bilo tudi pripravljeno ustreči, ali ko so se vršila pogajanja, se je pa prošnja umaknila. Ne vem, ali se je to za zaradi tega zgodilo, ker so mislili, da lahko počakajo, da se osnujejo obrtne zbornice ali je pa morda temu kaj drugega uzrok. To je prvi slučaj, kar se trgovsko ministerstvo s tem peča, da se je vse storilo, da se dobi dovoljenje za stvar, ali ko se je dovolilo, pa pride pismo iz Ljubljane, da ne marajo. Morda ve gospod izvedenec, kaj je temu krivo?

Izvedenec Tuma: Kar se tiče tega slučaja, pripetil se je pri naši zadrugi, namreč pri zadrugi čevljarjev v Ljubljani. Pred nam je bil načelnik neki čevljar, ta se je dal od nekega prepričati, kako dobro bi to bilo za nas. Kakor smo se premislili, bi od tega ne bili imeli nobenega dobička, pač pa škodo. Mi bi strojev ne bili dobili v last, temveč le na posodo in potem bi jih bili morali nepoškodovane vrniti, mislim, da bi se to bilo

zahtevalo v desetih letih. V Ljubljani pa gre čevljarstvo že tako prav slabo. Ko bi si napravili še stroje, ne bi imeli kaj dela. Jeden bi lahko vse naredil, drugi bi pa lahko šli na sprehod. Spoznali smo, da stroji niso za nas, ker že z rokami nimamo kaj delati. Jaz sem bil tedaj načelnik in sem rekel, naprej naj se nam da delo, potem še le stroji. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Zidanje železnic v Ameriki. Nedavno tiskani podatki kažejo nam, da se ravno kar zida ali pa se bode zidalo v 48 državah ameriških 411 železničnih prog, katerim je 25.534 milj; koliko se jih bode letos sezidalo, se ne more natanko določiti, vendar potrjuje vedno boljši kupčijski položaj in majhna cena priprav, da bodo sezidali veliko več železnic letos, nego lani. Nedvomljivo je zanje dosti prostora; sedaj pride na vsacih 10 štirjaških milj le šest milj železnice, dočim pride samo v starejših državah 29 milj na 10 štirjaških milj sveta; vendar je razmerje vedno ugodneje. Med tem raslo je prebivalstvo hitro, zadnjih deset let namnožilo se je za celih 12.000.000; železnica mora vstric hoditi, da odpira novim naseljencem nenaseljenih krajev in da zadošča vedno večjim kupčijskim zahtevam na starih krajih.

Kmetijstvo.

Črtice o kmetijski kemiji.

V o d a.

(Dalje.)

Spregovooiti je nam nekoliko o raznih oblikah vode in kako gorkota vpliva na vodo. Kakor smo že omenili, nahaja se voda v treh oblikah, kakor led, tekočina in plin. Tista stopinja gorkote, ali naši ljudje bi že rekali, mraza, pri kateri voda zmrzuje, zaznamovali so na toplomerih ali termometrih z 0°. Voda pa vselej še ne zmrzne, ako se tudi ohladi do 0°, temveč je za zmrznjenje potreba tudi, da se voda malo giblje. Voda, ki je popolnoma na miru, ne zmrzne, naj se ohladi še toliko stopinj pod 0°. Če pa tako vodo malo stresemo, ali pa vanjo vržemo kako oglati reč, pa na mah zmrzne. Po zimi večkrat opazujemo, da voda v steklenicah ne zmrzne, ako mirno stoji. Nakrat pa zmrzne, ako jo hočemo iz steklenice uliti ali pa jo kaj stresemo. Sicer se je pa tudi opazovalo, da voda, ki se prav močno giblje, tudi ne zmrzne, naj se tudi ohladi do 0°, ali pa še bolj.

Nekaj posebnega je pa, če opazujemo zmrznjenje preveč ohlajene vode. Kakor hitro se voda jame zmrzovati, se njena toplota poviša na 0°, naj je poprej stala še toliko stopinj pod ničlo in ostane pod ničlo, dokler vsa voda ne zmrzne.

Pa še nekaj drugega se je opazovalo pri ohlajenju vode. Voda se stiska, ako jo ohlajamo, in je torej hladna voda težja od gorke. To stiskanje vode se pa vrši le do 4° gorkote, potem se pa jame zopet raztegovati. Led je vsled tega že lahnejši nego voda in stoji na vodi.

To, da voda ni vedno težja, čim hladnejša je, je velikega pomena. Voda, ki je ohlajena pod 4°, ostane na

vedno trikrat boljši, kakor bi bil tisti, ki bi se dal od Rotšilda nalagati. To pač kaže, da gospod Wekerle ni bil popolnoma odvisen od Rotšilda, temveč si je znal drugje pomagati. Kaže pa tudi, da so zveze mej židi in dunajskim konservativnim listom, od kar je koalicija, in da so konservativcem židovski interesi jako na sreči.

Ministerska kriza na Ogerskem. — Jedva so bile izšle zadnje „Novice“ že smo dobili novico, da je ministerstvo ogersko dalo ostavko. Več ogerskih ministrov je bilo došlo na Dunaj, da bi dobili od cesarja dovoljenje, da se pokliče kacic 30 novih dednih članov v gospodsko zbornico ogersko, da bode vlada potem dobila večino za civilni zakon. Cesar v to ni hotel privoliti in ministerstvo je dalo ostavko. Omeniti pa moramo pri tem, da je ogersko ministerstvo bilo zgubilo že tako precej zaupanja pri cesarji, ker je dopuščalo razne ne baš patrijotične demonstracije ob Košutovi smrti. Cesar je poklical bana hrvaškega Khuena Hedervarya, da sestavi novo vlado. Bana hrvaškega je cesar zaradi tega poklical, ker je videl o njem pravega moža, da z odločnim postopanjem naredi konec košutovstvu. Ban je pa svojo nalogo za mnogo ložjo zmatral. Mislil je, da je tako lahko Madjare vladati kakor Hrvate. Jedva je prišel v Budimpešto, že je spoznal, da se je varal. Kogar je vprašal, kdó ni hotel vstopiti v novo ministerstvo. Ban je zatorej kmalu popustil misel na sestavo ogerske vlade. V ponedeljek je cesar prišel v Budimpešto. Vsprejel je že več oseb, ali vendar se še ni odločilo, kdo bode bodoči ministerski predsednik. Imenuje se pa s precejšnjo določnostjo zopet Wekerle. Potem bi večina dosedanjih ministrov ostala. Pomenljivo je, da je cesar vsprejemal le liberalce in da je tudi ban skušal le iz liberalcev sestaviti ministerstvo in se je celo izrekel, da bo še nadaljeval Wekerlovo cerkveno politiko. Vse to kaže, da liberalci najbrž še niso obvladali na Ogerskem.

Bolgarija. — Kakor smo že javili, dal je dne 29. maja Stambulov in ves njegovi kabinet ostavko. Bolgarski Bismark, kakor nazivljejo razni Stambulova, postal je neznosen knezu Ferdinandu, ki je bil le orodje v rokah svojega ministerskega predsednika. Stambulov ravnal je oblastno po svoji volji. Bil je višji nego knez, ki je kot tujec prišel v deželo in ni poznal razmer in je bil torej navezan na milost svojega ministra. Stambulov je rabil vsa sredstva korupcije, le da je čuval svoj veliki vpliv in da knez ni mogel priti do veljave. Svojim pristajem polnil je žepe, da je obdržal njih privrženost. Plačeval je časopise v tujini in doma, da so ga slavili. Opozicijske liste je zatiral kolikor moč, svoje politične nasprotnike je preganjal neusmiljeno, jih moril in zapiral v ječe. Stambulova delovanje postalo je neznosno in prevroča želja Ferdinanda je bila, da bi se kako otresel tega samooblastneža. Vladal je celih osem let, sedaj je padel. Opozicija postala je od dne do krepkeja. Stambulov je to videl in da ne bi prišlo za njega kdaj še kaj osodopolejšega, je dal ostavko. Novo ministerstvo je sestavil Stojlov. Povodom prevrata bile so precejšnje rabuke v Zofiji. Vojaštvo je naredilo mir. Ferdinandu dohajajo z dežele prisrčne zahvale in čestitke, da je dal slovo Stambulovu. Razni listi zatrjujejo, da se bo sedaj v Bolgariji spremenila notranja in vnanja politika. Nasprotstvo do Rusije ima prenehati in knez Ferdinand bo v namen, da ga Rusija prizna za kneza, skušal zopet pridobiti te naklonjenost. Novo ministerstvo, prijazno Rusiji, da to sklepati. Pomenljivo je tudi, da je knez pomilostil ruskega ljubljence metropolita Klementa, ki se je zopet vrnil v Trnovo in prevzel svoje prejšnje mesto. Pričakuje se, da knez pomilosti vse politične ujetnike zadnjih osmih let. — Pomenljivo je, po padcu Stambulova prejenjala izhajati „Svoboda“, glasilo Stambulova.

Vatikan in Srbija. — Rusija dosedaj ni imela oficijelnega poslanstva pri Vatikanu. Mej sv. stolico in Petrogradom posredoval je samo službeni agent. Kakor se sedaj poroča je zagotovljeno mesto oficijelnega ruskega poslanika pri Vatikanu. Poslanikom bo imenovan Izvoliski, dosednji službeni

agent, ki je vodil dogovore o tej zadevi. To zbližanje mej sv. Očetom in ruskim carom, pozdravljati mora najprisrčneje vsak Slovan. — Čuje se, da bo sv. Oče v kratkem izdal posebno okrožnico glede pristopa pravoslavni k katoliški veri.

Francija. — Novo francosko ministerstvo pod predsedstvom Dupuy-a predstavilo se je minole dni poslanski zbornici. Ministerstvo v svoji izjavi poudarja, da hoče v prvi vrsti skrbeti za javni red in hoče čuvati nad tem, da se točno vrše republikanski zakoni. Glede vnanje politike hoče vlada zvesto obdržati one odnošaje, kateri so omogočili Franciji, da zavzema v zgodovini mesto, dostojno njenega imena in zgodovine; čuvati hoče interese Francije in energično braniti njena prava. To izjavo vzela je večina zbornice odobrava na znanje. — Izumitelj melinita, Turpin, iznašel je električno mitraljezo, neko napravo, ki bi v vojni grozovito učinkovala.

Anglija. — Starček Gladstone, slavní angleški državnik, bivši ministerski predsednik in vodja liberalne stranke je srečno preстал operacijo na očesu. Povodom tega dogodka vse londonske novine brez razlike izražajo željo, da bi stari državnik čim preje ozdravel. Z več strani se zatrjuje, da se Gladstone, ko ozdravi vrne v politično življenje. Lord Rosebery, njegov sedanji namestnik se je tudi v nekem svojem govoru tako izrazil. Rekel je, da bo Gladstone zopet prevzel vodstvo liberalne stranke, ko bo videl, da je tega treba.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Dalje.)

Kunc: Po mojih mislih je to vprašanje važno za druge; ali tako velike koristi za rokodelstvo, kakor jo obetajo zastopniki tako imenovanih liberalnih idej, pa jaz ne vidim. Pred več leti smo imeli obrtne shode na Dunaji in v Ljubljani in takoj so izšli časniški članki, ki so svarili pred temi shodi, češ, da na tem polji nam ne bode cvetela pšenica. Mi si moramo napraviti motorje in pomožne stroje. Tako se je navajalo, da se nahajajo stroji, ki naredo 300 parov čevljev na dan, in s tem bi se rešil obrtni stan. (Tako je „Laibacher Zeitung“ pisala dne 4. avgusta 1884. l. v članku tako le: „Če majhen stroj pomore lastniku, da naredi 300 parov čevljev na dan, potem je mogoče, da se čevljar obdrži poleg čevljarske tovarne in si zagotovi obstanek. Ročna spretnost, izvežbanost ne pomaga, delo mora biti po ceni in to je mogoče le z majhnimi motorji, za napravo katerih je treba skrbeti z direktnimi podporami ali z združenjem ali s kakim drugačnim olajšanjem kredita.“ In članek ljubljanskega uradnega lista je tako ugajal „N. Fr. Pr.“ da je dne 8. avgusta pohvalila te modre nauke. Op. ured.) Stvar se mi je že tedaj zdela čudna in se mi zdi še danes, kajti pri malem obrtu oskrbi si vsak mojster sam stroje, katerih potrebuje. Rokodelstvo ima strah pred stroji, ki naredo namesto jednega para kar tristo parov čevljev. Ko bi vsi čevljarji imeli take stroje, ne vemo kam bi prodajali. Vem, da se gospodom to čudno zdi, ali meni se pa zdi lahko umljivo, da imajo delavci strah, če bi se iznašel stroj, da bi se vrglo vanj na jednom

konci blago, na drugem bi pa iz njega že prišla narejena suknja. Sicer je pa naprava strojev težko izvedljiva.

Poslanec Lueger: Gospod izvedenec oporeka, da bi stroji bili koristni za mali obrt in neče, da bi zadruga v ta namen porabile del premoženja. Jaz bi ga vprašal, kako on misli, o skupni osnovi zalog surovin ali preskrbljenji kredita ali prevzetji večjih naročil, kakor se je zgodilo pri uniformovanju uradnikov.

Kunc: Opomniti moram, da so to jako negotova podjetja, od združnih članov se pač ne more zahtevati, da bi v taka podjetja dali denar, kajti nevarnost vendar zadeva vse člane, kajti na vse se bodo naložile priklade, ako bode izguba.

Poslanec Adamek: Jaz se moram izjaviti, da so dosedaj vsi rokodelci se odločno izrekli, da se naj odpravi ta pravica ugovarjanja, katera ovira naravnost delovanje zadrug in onemogočuje jim izpolnjevanje njih naloge. Trditev gospoda izvedenca, da bi čevljar s strojem naredil 300 parov čevljev na dan, je popolnoma napačna. Najvažnejši stroj za čevljarje je stroj za šivanje podplatov. Ta stroj pa sešije v uri 3 pare čevljev, v enem dnevu torej 24 parov. Gospod izvedenec se je izrekel proti združitvi malih obrtnikov, kako pa potem hočete boriti se proti veliki obrtniki? Z razcepljenjem malega obrta to ne gre. To ni mogoče. Postavodaja naj vse stori, vi pa nečete nič storiti. Vi se upirate vsakemu napredku.

Lueger: Bi mari ne bilo prišlo vse uniformovanje uradnikov v roke veliki konfekciji, da se ni posrečilo za drugam dobiti dovoljenja, da stvar podpirajo s svojim premoženjem.

Načelnikov namestnik: Jaz pristavljam, da bi zadruga tudi v malih mestih lahko prejemale zalaganje vojne, ako bi napravile take stroje.

Kunc: Če je to tako potrebno, zakaj pa že ni v obrtnem zakonu? Tu gre le za negotova podjetja in nevarnost se hoče izvriniti na vse člane.

Poslanec Neuber: Vi torej zares mislite, da so stroji in pa napredki tehnike zasluga ali pa krivda katerega političnega mnenja.

Kunc: Od manšesterske liberalne strani se je vedno zatrjevalo, da bodo nas stroji rešili. Jaz o tej koristi nisem prepričan in lahko razumem, da so obrtniki proti temu nezaupljivi.

Izvedenec Lenček: Jaz sem tudi proti temu, ker že imamo dovolj živih strojev. V kaznilnici se dela in se že tako preveč izdeluje.

Izvedenec Šturm: Jaz sem za to, da je v slučajih § 144. treba dvetretjinske večine.

Drugi izvedenci temu pritrdijo.

22. vprašanje: Naj li v bodoče more obrtno oblastvo pri potrditvi volitve združnega predsednika in pomočniškega predsednika, kakor dosedaj po svojem svobodnem preudarku postopati (§ 119 odst. 2 in § 120 odst. 3.), ali naj se sme

odreči potrdilo samo, če dotičnik ne more sploh voliti in voljen biti. (§ 118.)?

Izvedenec Regali: Obrtno oblastvo naj sme odreči potrjenje le v § 118. navedenih slučajih.

Drugi izvedenci temu pritrdijo:

23. vprašanje: Je li dovoliti osnovo združnih zvez (okrajnih, deželnih, državnih i. t. d.) ali se pa naj napravi kaka obvezna organizacija?

Izvedenec Regali: Jaz sem za okrajne in deželne zveze, za državne pa nisem.

Drugi izvedenci mu pritrdijo.

24. vprašanje: Se li naj da obrtnim zadrugam pravica, da bodo smele se pritožiti proti vsem odločbam obrtnega oblastva, zlasti kadar se gre za pregled dokaza sposobnosti, za nastop in obseg obrtne opravičenosti, in za neopravičeno izvrševanje obrta in naj li ima v slučaju podelitve obrta tista pritožba odlagalno moč?

Temu vprašanju pritrdijo vsi izvedenci.

25. vprašanje: Se li naj zavarovanje proti nezgodam raztegne na mali obrt in kako naj se to zgodi?

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Čudno mesto. „Rima niso sezidali v enem dnevu.“ Do sedaj še ni nihče sanjal, da bi bilo sploh mogoče sezidati mesto v enem dnevu. Yankee je dokazal nasprotno, da je to mogoče, ako so okolnosti ugodne; kakor vsak ve, odprli so cherokeeski svet nedavno naseljevanju. Lepega jutra spravijo se delavci na delo; ko se zvečer vležejo, bilo je novo mesto končano. Seve mesto ni bilo metropola, nedostajalo mu je pač mnogo rečij, vendar imelo je ceste, število hiš, katere bi se pa takrat ne mogle upirati zapadnemu ciklonu. Zove se Perry; 16. septembra t. l. obhajalo bode prvo obletnico. Torej je nekako pol leta staro; vsekako napravi na potnika isti vtisek, kot bi imelo deset let; ima celo vrsto lepih hiš, kmalu dobi električno razsvetljavo in kapitalistični sindikat, ki priredi cestno železnico; ta družba se uže pogaja z mestnim svetovalstvom, kako bi se najbolje izkoriščalo z žulji naseljencev. Prebivalcev ima 20 000; meščani hočejo jih imeti še jedenkrat toliko, kaj pak verjeti je samo polu toliko. Vendar ni v Perryju tiste divje zapadne romantike, vse je lepo prirejeno, dobro se skrbi za varnost in posest meščanov, kakor ne povsod v starejših krajih; mestno svetovalstvo šteje pametne može. Prva njegova skrb je bila, napraviti postave, katere branijo katilinskim bitjem nastaniti se v mlademu mestu. Pred vsem ukrenilo je, da se prepri o posestvu ne končujejo z umori in pobijanji in da se najvarnejše brane postavni posestniki lotov. Policijo vodita dva moža, ki sta si napravila ime na zapadu s svojo ljubeznijo do postave. Boje se ju vsi, ki lome postave. „Arizona Kicker“ pravi, da lahko streljata na desno in na levo in dasi sta drugače mirna državljana, ne pomišljata se, ko se gre za mir. Nista še potrebovala morilnega orožja. Perry ima par opekarnic, tri dnevnike, izmed katerih sta dva demokratičnih načel; gledišče se v kratkem dogotovi. Mestna zbornica ni posebno ostra proti pijači, vendar skrbi povsod za red in mir. Pač lahko upajo Perryčani, da postane njihovo mesto središče in metropola med zalivom in Kansas City.

Bosenski dijaki. — Skupno finančno ministerstvo, pod katerim vodstvom je Bosna, je opozorilo bosenske velikošolce, da nimajo sklepati nobenih političnih izjav. To se tiče izjave katoliških in mohamedanskih dijakov, v kateri se izjavljajo za hrvaštvo. Dijakom, ki bi se mešali v politiko, se bodo odtegnile državne ustanove. Mi pač proti temu ukazu nimamo nič. Dobro je, če se dijaki ne mešajo v politiko, ker to le ovira njih znanstveno izobraževanje. Izjave dijakov tako nimajo posebnega pomena. Za politiko bodo imeli še čas po dovršenih študijah, ko vstopijo v praktično življenje. Zaradi dijaških izjav se pač Bosna še ne pridruži Hrvaški.

Italija. — Crispi je dal ostavko Sprevidel je, da nima trdnega stališča. Glede vladnih finančnih operacij predlagal je namreč neki predlog, ki zvrhačuje odgovornost za vse finančne operacije na zbornico. Predlog je bil sicer sprejet a z neznatno večino. Opozicija je pri tej priliki močno ropotala proti vladi, češ, da se hoče ta odgovornosti znebiti. Crispi je uvidel, da mu s tako neznatno večino ni mogoče še nadalje vladati, dal je ostavko. Kralj naročil je že nekaterim državnikom, da naj sestavijo novo vlado. Vsak je zahteval zmanjšanje vojske. Ker se je pa kralj izrazil, da proti častni besedi, dani nemškemu cesarju, ne dovoli na noben način zmanjšanja vojske, odklonili so vsi sestavo novega ministerstva. Nedvomno je sedaj, da bode novo vlado zopet sestavil Crispi, le na mesto finančnega ministra Sonina bo kak drugi prevzel ta portfelj. Sonino je namreč pri sedanjih razmerah nemogoč.

Vatikan. — V kratkem izide nova papeževa enciklika. V njej se bode spominjajoč izjav katolikov ob papeževi petdesetletnici razvijal v štirih ali petih točkah blagodejni vpliv papeštva. Iz vse enciklike odmeva duh miru in bode gotovo napravila globok vtis. V njej se ne bode razpravljalo nobeno politično vprašanje.

Bolgarija. — Zadnji čas potrjujejo vsi dogodki v Bolgariji, da je knez največ odstranil Stambulova zaradi tega, da bi si pridobil milost pri Rusiji in da bi ga ta priznala. Najjasnejši dokaz temu je pa prijazen vsprejem svete sinode bolgarske pri knezu. Bilo je to prvič, ko je knez te dni zares prijazno sprejel v Sredci zborujočo sinodo. Razgovor mej knezom in sinodo bil je nenavadno zaupljiv, kar je pomenljivo. Znano je, da je bila bolgarska kot pravoslavna duhovščina vedno le bolj rusofilski, ki katoličana Ferdinanda ni podpirala pri njegovih težnjah. Kaj premore mej narodom ravno duhovščina, to je pa slehernemu znano. Tudi knez Ferdinand je to uvidel. Jel se je istej približevati. Da se je pa kot rusofilom popolnoma približal, odstranil je Stambulova najzagrizenejšega sovražnika Rusije. Bo-li knez dosegel to, kar je želel, da ga namreč pripozna Rusija, ne vemo, a toliko je gotovo, da je odstranil Stambulova edino le iz tega namena in da je bilo vse, kar se je zadnji čas dogodilo v Bolgariji navdahnjeno od strani Rusije, izvršeno pa neposredno v prvi vrsti po rusofilski bolgarski duhovščini. — Stambulov v svojem glasilu „Svoboda“ izjavlja, da hoče on voditi opozicijo proti novi vladi. Dalje se v listu močno zabavlja proti Rusiji in zatrjuje, da je edino Stambulov sposoben voditi vladne bolgarske posle.

Rusija in Francija. — Ruski veleposlanik baron Mohrenheim izročil je te dni soprogi predsednika Carnota knjigo „Kronstadt-Toulon“, katero jej poklanjajo ruske dame. Pomenljiva knjiga opisuje slavnosti v Kronstadtu, ko so Francozi posetili Ruse in v Toulonu, ko so Rusi posetili Francoze. Pri izročbi knjige so bili navzoči ministri in osebje francoskega veleposlaništva.

Afrika. — Umrli je nagle smrti maročanski sultan. Po nekaterih zatrdilih je bil sultan zastrupljen. Vojaki proglašili so sultanovega sina Mulley Abdel Azisa za sultana. Bati se je hudih nemirov v vsej maročanski državi.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Dalje.)

26. Kaj je želeti:

- a) glede na združne bolniške blagajnice,
- b) glede na zavarovanje obrtnih učencev,
- c) glede na osnovo mojsterskih zavarovalnih blagajnic?

Izvedenec Šturm: Zavarovanje proti nezgodam naj se ne uvaja pri vseh rokodelskih obrtih, temveč le ondu, kjer imajo stroje.

Načelnikov namestnik: To pa že sedaj velja.

Izvedenec Tuma: Zavarovanje proti nezgodam naj se nikar ne razteguje na malo obrt.

Izvedenec Rebek se izjavlja, da naj se oni obrtni pomočniki, kateri delajo pri stavbenih obrtih, zavarujejo le za čas, ko so izpostavljeni nevarnosti, sicer pa ne.

Izvedenec Regali: Jaz sem odločno proti temu, da bi se razširilo zavarovanje proti nezgodam na mali obrt, nezgoda čevljarja, krojača, slaščičarja in druge take obrtnike malo kdaj zadene.

Izvedenec Supančič: Oni obrtniki, kateri niso v nevarnosti, naj se ne zavarujejo proti nezgodam. Stavbeni obrtniki naj se pa zavarujejo ne le za dela na stavbišči, temveč tudi za dela v delavnici, ker so tukaj tudi v nevarnosti.

Izvedenec Lenček: se pridruži mnenju predgovornikovemu.

Izvedenec Kunc: Jaz tudi mislim, da je zavarovanje proti nezgodam pri nekaterih obrtih nepotrebno obremenjenje. Splošno se slišijo pritožbe, da je preveč plačevati pri zavarovanju proti boleznim in proti nezgodam. Mi smo zavarovanje proti nezgodam mnogo prej vpeljali nego država. Že pred 25 leti vpeljali smo bolniško blagajnico, ki še dandanes dobro obstoji, in bi bila lahko državi za vzgled. Brez zavarovalnotehničnih znanostij smo naredili lepe skušnje. Brez izjeme se je pri nas plačevalo po 10 kr. na teden, ali 40 kr. na mesec in plačevali po 5 gld. bolnišćnine in si nabrali kapital. Sedaj plačujemo za delavce povprek 60 kr. in delavec dobi le kake tri goldinarje, zdravila in zdravnika. Dobi se torej za 60 kr. manj nego se je poprej za 40 kr., ker so režijini stroški preveliki in je vse premajhno. V vsakem mestu, v vsakem okraji je toliko bolniških blagajnic in režijini stroški so blizu jednaki, bodi blagajnica velika ali majhna. Vse zavarovanje proti boleznim in nezgodam bi se moralo postaviti na višje stališče, ker so sicer režijini stroški preveliki, tako da moramo veliko plačevati, ali tako malo dobimo, da delavec živeti ne more, kajti s tremi goldinarji mu v bolezni gotovo ni pomagano. Pri vsaki bolniški blagajnici so trije ali štirje uradniki, trije ali štirje zdravniki, kateri se morajo plačati, in režijini stroški pre-

segajo tretjino vseh dohodkov. V Ljubljani imamo tudi mojstersko bolniško blagajnico. Od nas se je o svojem času zahteval zavarovalno tehničen račun. Tako se nas obklada s stroški, katerih nam ni treba. Nam je pač le na tem ležeče, da blagajnici dobro pojde. Naša dolžnost pač ni iskati koga, ki zna napraviti tak račun in nam računa 100 do 200 gld. S takimi stvarmi naj bi se nas ne nadlegovali, ker se sicer zgubi veselje delati za skupnost.

27. vprašanje: Je li želeti in če se da izvesti, da se odpravijo pomočniki, ki delajo na svojih domovih?

Izvedenec Šturm: Pomočniki, ki delajo na svojih domovih, naj se kar odpravijo, ker je to škodljivo sedanjemu malemu obrtu.

Izvedenec Regali in Rebek se s tem strinjata.

Izvedenec Tuma: Kdor stvar pozna, kakor jaz, ki sem sam delal kot pomočnik na svojem domu, ve, kako se stvar zlorablja, in kako je škodljiva taka uredba za pomočnika. Mojster ali tovarnar vzame dvakrat toliko pomočnikov, kakor jih res potrebuje. Če je dovolj dela, jim daje posla, kadar ga pa ni, pa morajo pomočniki gledati sami, kako si dalje pomagajo. Prodati ali zastaviti mora vse, kar ima. Pa tudi v drugem oziru je stvar škodljiva za malega obrtnika. Velik obrtnik ima lahko dosti pomočnikov, in v 14 dneh lahko dovrši vsako delo, kar pa mali obrtnik ne more, ker ima le malo delavcev. Nekdaj ni bilo pomočnikov delajočih na svojih domovih, naročniki morali so počakati, treba ni bilo noč in dan se mučiti, potem pa zopet dolgo časa sprehajati se. Pri tovarnah tudi ni mogoč natančni nadzor o davkih. Dokazano je, da tovarnarji, ki imajo po 500 do 600 delavcev, ne plačajo dosti več davkov, kakor tisti obrtnik, ki ima 5 ali 6 pomočnikov. Jaz sem za to, da se prepove imeti pomočnike, ki delajo na svojih domovih.

Šturm: Seveda naj bi to tudi veljalo za konfekciionarje.

Izvedenec Kunc: Vprašanje je važno, ali težko rešiti. Pri malem rokodelcu se bodo že dali ti pomočniki odpraviti, ali dalo se bode tudi slepariti in postave ne bodo mogle sleparijam do živega. Tukaj gre pred vsem za oblačilne obrte, kajti zidarji in mizarji nimajo pomočnikov, ki bi delali na svojih domovih. Lahko se bode prigodilo, da kdo vzame patent, ali delal bode pa vendar le za družega mojstra. Sicer pa dela za tovarnarje hišna obrt. Na Češkem in Moravskem so vasi, ki delajo za dunajske tovarnarje. Določiti bi morali, da tisti ni mojster, ki ne dela za naročnike, temveč za koga družega. Jaz bi rekel, da naj bi se ne dala nobenemu obrtna pravica, ki dela doma za tovarnarje ali rokodelce, kajti sicer odprava pomočnikov, delujočih na svojih domovih, ne bode nič pomagala.

Izvedenec Rebek: Jaz sem za to, da se odpravijo pomočniki na svojih domovih.

Izvedenec Regali: Jaz se pridružujem gospodom predgovornikom.

28. vprašanje: Zadoščajo li določila o nedeljskem počitku? Kako se izvajajo? Kaj naj se premeni zastran nedeljskega počitka? Se li naj nedeljski počitek izvede zlasti za trgovske obrte?

Izvedenec Regali: Vprašanje je jako lahko odgovoriti. Jaz le obžalujem, da imamo samo nedeljski počitek, ne pa tudi prazničnega in pa tudi posvečevanja nedelj in praznikov. V nedeljo ima vsakdo rad mir. Mir ima tudi ljuba živina, ali človek ima vero, in mora zatoorej počitku pridejati še posvečevanje. Jaz torej nisem le za strogi nedeljski počitek, temveč tudi za to, da se vpelje počitek ob praznikih in pa posvečevanje nedelj in praznikov. Mi nismo le ljudje, temveč tudi kristjanje in moramo izpolnovati tudi zapovedi cerkve. Jaz le obžalujem, da še ni zakona, ki bi se oziral tudi na praznike. Jaz sem odločno za to, da se v zakon vzame določba, ki zagotavlja nedeljski, praznični počitek, in pa posvečevanje nedelj in praznikov.

Izvedenec Šturm: Jaz se pridružujem temu, kar je povedal gosp. Regali. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Proti lesnemu črvu so že poskušali benzin in petrolej. Najboljše se je še obnesla karbolova kislina, katere se dene 20 odstotkov v vodo in se potem ž njo s čopičem namažejo stvari, katere razjeda črv.

Za lakovanje etiket služi raztopljina 30 delov mastiksa, 5 lavandlovega olja, 50 špirita in 40 delov benzina.

Najboljše lepilo za etikete je sveži beljak. V plitvi čaši se zgnete v peno in potem se pa etikete namažejo s tem beljakom in pritisnejo na steklenice s suknom. Ko se prisuše, se take etikete ne odstopijo niti v vlažnosti.

Odprava poniklenja z železa. Tako železo z dodatkom žvepla razbeli v železnem pokritem lonci, pri čemur se naredi žvepleni nikel, ki se potem odpravi s kovanjem.

Kmetijstvo.

Petindvajsetletnica banke „Slavije“.

(Konec.)

Zavarovancem v življenskih oddelkih I. II., iz leta 1869 do 1888, kateri so svojo zavarovalnino v letu 1893. plačali, dovolila se je na občnem zboru dne 12. maja t. l. 10% dividenda.

Banka „Slavija“ ima generalne svoje zastope v šestih glavnih mestih in sicer: v Brnu, na Dunaji, v Ljubljani, v Lvovu, v Plznu in v Zagrebu. Najdelavnejši v minolem letu je bil generalni zastop — ljubljanski, kar se je naglašalo na omenjenem občnem zboru s posebno pohvalo. Le ta je namreč v letu 1893. dognal v življenskem zavarovanju gld. 1,300.000 kapitala in je vplačal v požarnem oddelku nad 160.000 gld. letne zavarovalnine.

poslale v namen prepročitve nadaljnjih nemirov in v namen varovanja svojih interesov vojne ladje tja. Ker so se napominane velesile domenile za solidarno postopanje in ne ugovarjajo temu, da zasede najmlajši sin prestol, je brezdvomno, da bo ta naslednik umrlega sultana. Mej ljudstvom ima ta največjo zaslombo. Ponekod so ga že proglasili za vladarja. Nasprotniki mu bodo pač hoteli še izpodmakniti prestol, a najbrže to ne bo šlo, temveč Abdul-Aziz ostane novi maročanski sultan.

Obrtnija.

Geithov temperator.

Gostilničarji dobro vedo, kako hitro po leti zgubi pivo dober okus, ako ni v mrzli kleti. Zaradi tega tisti gostilničarji navadno nimajo pivcev, ki nimajo ledenic. Poskušalo se je že več priprav, da bi se pivo sveže ohranilo, ali dosedaj se ni nobeno posebno obneslo. Na razstavi za gostilniški obrt je Geith razstavil aparat, ki zadošča vsem zahtevam, kakor se je izrekla razsojevalna komisija, katera je priznala za ta aparat zlato svetinjo s častno diplomom. Gostilničarjem je sedaj priporočati, da si napravijo ta aparat, ki se dobiva pri izumitelju Maksu Geithu, Palmstrasse 8 b v Monakovem.

Ta aparat je jako pripraven narejen in ima prostor na vsakem sodu. 26 centimetrov je visok in 12 centimetrov v primeru. Obstoji iz cilindrate posode, stoječe na treh nogah. Posoda je napolnjena s tremi funti ledu, kolikor ga zadošča za 24 ur. Skozi malo luknjico vstopa zrak v posodo in se tukaj v ledu ohladi, in od tod gre zrak v manjši prostor napolnjen z vodo, katero led tudi vedno svežo ohranjuje. V vodi zrak zgubi tobačen duh in dim in potem očiščen gre po gumijevi cevi v sod s pivom. Cev je s posebno oklopnico pritrjena na sod.

Zrak se tako ohladi na 1° C. Pivo potem ne zgubi ogljikove kisline, katero je delo okusno. Še le pri 5° C. gorkote začne ogljikova kislina uhajati. S tem aparatom ohranimo pivo sveže, dokler ga je kaj v sodu. Po zimi se pa da s tem aparatom urejati toplota v sodu, da torej pivo ne zmrzne.

Na razstavi v Hamburgu je bil ta aparat postavljen na jako neugodnem kraju, poleg vroče peči, in poleg tega je pa še solnce sijalo nanj. Vzlic tem neugodnostim je pivo ostalo v sodu sveže.

Gostilničarji, ki so napravili ta aparat, so navadno jako zadovoljni ž njim.

Raba tega aparata je jako priprosta in ne potrebuje mnogo prostora. Vanj se dene led in se pridene letu pol litra vode in v drugi prostor se pa vode nalije in ves aparat z oklopnico pritrdi. Treba je pa vodo slednji dan premeniti in gledati, da aparat ostane vedno svež. Posebno je treba slednji dan leseno oklopnico z gorko vodo sprati, da se ne nabiró pivne pene. Ta aparat je vsekako velike važnosti za pivovarje in gostilničarje, važnosti je pa tudi za pivce, ker bodo ložje dobili v bodoče sveže, okrepčujoče pijače, ako gostilničarji vpeljejo te priprave.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Dalje.)

Izvedenec Supančič: Jaz sem za to, da naj nedeljski počitek ne velja le za rokodelstvo, temveč za vse obrte, torej tudi za trgovski obrt in sicer ves dan. Jaz to posebno naglašam, ker so nekateri izvedenci se izrekli le za počitek od poldne dalje.

Izvedenec Tuma: Jaz sem tudi za nedeljski počitek in sicer ne samo pri rokodelstvu, temveč tudi pri trgovskih obrtih. To je le razvada, da imajo trgovci o nedeljah odprto. Ker se v nedeljo prodaja, pa ljudje v soboto ničesa ne kupijo. Na svete dni, kakor na veliko-nočno in binkoštno nedeljo mora biti zaprto, pa vendar zaradi tega nikdo pomanjkanje ne trpi. Jaz ne vem, zakaj ne bi se dalo doseči, da tudi trgovski pomočnik pojde v nedeljo sprehajati se, ko se je mučil ves teden. Proti počitku ob praznikih tudi nimam ničesa, (svete dni, kakor so Velikanoč, Binkošti, Sv. Rešno Telo tako nikdo ne dela. Nedeljski počitek naj se vpelje tudi pri trgovini in sicer za vse, da ne bode imel jeden zaprto, drugi pa odprto.

Izvedenec Kunc: Ko sem že poprej vplel nekaj političnega, naj še nekaj političnega dostavim. Ko je ob svojem času šlo za to, da se vpelje nedeljski počitek, bilo je čitati, da se s tem zgube milijoni na premoženji, izračunilo se je, koliko koristi človeštvu vsaka ura dela. Take ideje vladali so tedaj. Danes so pa spoznali, da vzlic temu svet ne pogine. Hočem le reči, da so tedaj bili ljudje prešinjeni z gotovimi idejami in bili tudi proti nedeljskemu počitku, rekši, da svet bode imel grozno škodo, ako zgubi jedno uro dela. Danes smo pa že precej jedini v tem, da naj se nedeljski počitek goji in izvaja. Jaz želim, da se strogo izvaja nedeljski počitek in se raztegne tudi na trgovski obrt. Ko sem že poprej naglašal, da naj bi veljale jednake pravice za vse, moram reči, da naj se tudi pritegne država. Tobačne trafike so vedno odprte, in jaz ne vem, čemu bi tukaj delali izjeme. Smodke se tudi lahko poprej kupijo in država bi ničesa ne izgubila ali bi vsaj drugim dala lep vzgled. To sem le omenil, ker tega nikdo drugi se ni spomnil, da država daje kaj slab vzgled zastran nedeljskega počitka.

Poslanec Adamek: Izvedenec Regali se je izrekel odločno za počitek ob praznikih, ali ni povedal, katere praznike on misli.

Regali: Vse zapovedane.

Adamek: To vprašanje je v Avstriji jako važno. Mi nimamo praznikov le jedne vere. Tudi druge vere imajo praznike, ki so pa druge dneve. Jaz ne vem, ali gospod izvedenec misli, se li naj počitek raztegne na vse praznike, ki se praznujejo v Avstriji.

Regali: Prazniki zakonito priznanih verskih družeb, kakor katoliške, protestantske, pravoslavne itd.

(Dalje sledi.)

je mnogo velicnih posestev v židovskih rokah. Ti posestniki pa dosedaj niso bili člani gospodske zbornice, ker niso plemeniti. V bodoče bodo v mnoge te rodovine se priženili obožani grofje in baronje in bodo člani gospodske zbornice, kjer bodo zagovarjali seveda židovske koristi. Sedaj to ni mogoče, ker kristijan ni mogel vzeti židovske hčere. Tako dobe židje dobre od njih odvisne zagovornike v državnem zboru, kar gotovo ne bode v korist nežidovskemu ogerskemu prebivalstvu.

Vatikan. — Nova papeževa enciklika pozivlja vse rodove naj se združijo v veri. Rodove kristjanske vere opozarja papež na versko edinost. Vzhodne kristjane pozivlja, naj priznajo papeža. Papež konstatuje, da so ti postali prijaznejši katolikom in jih vabi, da ž njimi stopijo v stalno zvezo, zagotavljajoč, da se jim puste njih cerkvene šege in patrijarhatske pravice. Posebno pa vabi papež slovanske narode pravoslavne vere, naj se združijo s katoliško cerkvijo in jim obeta, da se bodo spoštovali njih cerkveni običaji. Protestante opozarja, da nimajo gotove norme v veri in nikake avtoritete, vsled česar so nekateri mej njimi že tajili, da je bil Kristus Bog. Propali so že v naturalizem in materijalizem: mnogo rzsodnih protestantov se je že povrnilo h katoliški veri in upa, da vsi tako store. Katoličanom priporoča papež, naj se vzbude iz svoje verske nebriznosti in naj bodo pokorni cerkvi. Prav ostro obsoja papež framasone, omenja socijalnega vprašanja, ki naj se reši v smislu svetega evangelija. Konečno priporoča papež versko edinost in priporoča vladajočim, da se izogibajo vsega, kar bi utegnilo privedi do tega, da bi konec sedanjega stoletja bil podoben burnemu koncu minolega stoletja.

Turčija, Srbija in Bolgarija. — Ako bi bil kdo pred desetimi leti rekel, da se bosta Srbija in Bolgarija skušali, katera bi v večjo milost mogla priti pri turškem sultanu, tega bi bili imeli vsi za krivega preroka. Temu pa je danes vendar tako. Napominani državi slovanski tekmuječi, katera bi se mogla bolj prikupiti Turčiji. Tega vsega so pa vzrok razmere v Makedoniji. Tu prebivajo poleg Grkov Srbi in Bolgari. Vsako teh treh plemen se poganja ondi za večjo svobodo, posebno v narodnem oziru. Ker je pa gospodar Makedonije turški sultan je naravno, da so vse razmere ondi odvisne le od sultana. Kakor znano, dosegla je Bolgarija pred kratkim pod svojim bivšim ministerskim predsednikom Stambulovom velike koncesije za bolgarski narod v Makedoniji. Dovolile so se bolgarske narodne šole ondi. To je veliko. Ta pridobitev boli močno Srbijo, ki itak ne privošči ničesar dobrega svoji sosednji bratski Bolgariji in obratno tudi ta ne Srbiji. Tudi ta hoče koncesije za svoje brate Srbe v Makedoniji. Poskušala je pač iste že večkrat pridobiti, a ni šlo. Sedaj se ji zdi posebno pripraven čas. Mladi srbski kralj Aleksander odide te dni v Carigrad posetit sultana. Namen njegovega potovanja v Carigrad je pred vsem ta, da pridobi pri turškem sultanu koncesij za Srbe v Makedoniji. Čas za to pridobitev zdi se pa Srbiji ravno zdaj za to prikladen, ker je pal v Bolgariji Stambulov, prijatelj Turčije in sovražnik Rusije. Pod pretvezo, da naj Turčija ne podpira več Bolgarov, ki so začeli simpatizovati z Rusijo, največjo sovražnico Turčije in naj rajši podpira Srbe, pod to pretvezo misli Aleksander dobiti koncesij za makedonske Srbe. Ob enem bi si pa Aleksander s pridobitvijo kakih koncesij za makedonske Srbe tudi rad utrdil simpatije in zaupanje pri srbskem narodu, ki zadnji čas vsled njegovih samovoljnih činov pač ni posebno navdušen zanj. Bo li kralj kaj opravil, se bo pokazalo.

Anglija. — V Leedsu sešli so se minoli teden odposlanci liberalnih društev, da se posvetujejo, kako reformovati gospodsko zbornico. V gospodski zbornici imajo namreč večino konservativci, ki ovirajo liberalno večino dolenje zbornice pri njenih sklepih. Sprejele so se tri resolucije, s katerimi se vlada pozivlja, da z ozirom na to, ker gosposka (gornja) zbornica sistematično zavrača sklepe dolenje zbornice, ali isto popolnoma odpravi ali pa jo v njenih pravicah prikrajša tako,

da zamorejo sklepi dolenje (poslanske) zbornice brez potrjenja gosposke zbornice zadobiti zakonito veljavo, če je iste dolenja zbornica dvakrat sprejela in kraljica potrdila. Vlada sme upati pri tem na podporo liberalne stranke.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Konec.)

29. vprašanje: Je li želeti, da se osnujejo obrtni sveti in kako naj se organizujejo?

30. vprašanje: Naj li preidejo pravice, katere imajo trgovske in obrtne zbornice na podlagi obrtnega reda na zveze obrtnih zadrug ali obrtnih svetov, ki se imajo osnovati. (Vprašanje 29.)

Izvedenec Supančič: Jaz sem odločno za razdelitev trgovskih in obrtnih zbornic. Tako se nahajajo slučajji, ki se tičejo le jedne stroke, n. pr. trgovski obrt. Zakaj naj v trgovskih vprašanjih obrtniki odločujejo? Kako se lahko kaj napak odloči! Ravno tako je tudi v nasprotnem slučaju. Jaz sem torej zato, da se trgovske in obrtne zbornice ločijo v posebne trgovske in posebne obrtne zbornice.

Poslanec Lueger: Ne mislite li, da bi se isti namen dosegel tudi ravno tako z osnovo okrajnih in deželnih zadružnih zvez?

Supančič: Da.

Dr. Lueger: Ste li za to, da se vpeljejo obrtni sveti, to je nekako svetovalstvo pri političnih uradih?

Supančič: Jaz sem brezpogojno za to, kajti ne bilo bi slabo.

Dr. Lueger: Po obrtnem redu so se gotove pravice dale trgovskim in obrtnim zbornicam. Tukaj je le vprašanje, se li naj te pravice, ki jih imajo trgovske in obrtne zbornice, preneso na obrtne zveze.

Supančič: Seveda.

Izvedenec Kunc: Jaz sem za to, da se deželnim zvezam da pravica voliti jednega poslanca, če že imamo zastopstvo interesov, da si sem jaz za svojo osebo proti vsakemu zastopstvu interesov in za občno volilno pravico. Te enquete bi niti treba ne bilo, ko bi imeli take zastopnike.

Izvedenec Šturm: Jaz sem za razdelitve trgovskih in obrtnih zbornic. Mi z ljubljansko trgovsko zbornico nikakor nismo zadovoljni. Obrtna zbornica naj se nadomesti z zadružno zvezo, in naj se tem obrtnozadružnim zvezam ne izroče le vse stvari, ki se tičejo obrtnikov, temveč tudi politična volilna pravica.

S tem je bila seja zaključena.

Naši čitatelji se še spominjajo, da je g. Kunc v začetku nekete v posebni izjavi posebno opozoril na zlorabljenje kredita. Nekateri ljudje dajo obleko narediti pri krojači, pa potem ostanejo dolžni, ker se dolg iztirjati ne

da. Ravno tako večkrat revnejši čevljar ali krojač ne dobi svojega zaslužka, ko je naredil čevlje ali suknjo, za kar je bil sicer naročnik blaga prinesel. Sedanji rubežni red nikakor ni ugoden za malega obrtnika.

Gospoda Kunca opomin ni ostal brez vsega vspeha.

Dne 7. aprila so nekateri vladočeški poslanci stavili v tem oziru dva važna predloga.

V prvem predlogu so predlagali, da bi izdelovatelj kakega predmeta, če je on tudi sam dal blago, imel postavno zastavno pravico na narejeno ali preskrbljeno stvar. Predmeti, na katerih bi bila taka zastavna pravica, bi se s posebnimi znamkami zaznamovali. Ta zastavna pravica bi prenehala, ko bi stvar bila plačana ali bi pa opravičenec do zastave v to privolil, pri čemer bi se dotično znamenje s predmeta vzelo. Kdor bi pa sam to znamenje zastavne pravice poškodoval, uničil, ali naredil nevidno, bi pa bil kaznovan z zaporom do trehtednov, če je predmet vreden manj nego 100 gld., in do 3 mesecev pri večji vrednosti.

Na imenovanem znamenji bi bilo ime izdelovalca.

Če se ta predlog vsprejme, vsaj ljudje ne bodo mogli neplačanih predmetov precej prodati, ker se sedaj večkrat zgodi, in obrtnik, ki jih je naredil, bode mogel jih nazaj dobiti, ako ne bi dobil plačila.

Po drugem predlogu bi se pa razveljavile omejitve rubežni, ki so se pred nekaterimi leti vpeljale, ako gre za trjatve malih trgovcev za živila ali pa za zaslužek malih obrtnikov. Nadalje bi se dovolilo, da se za take dolgove smejo zarubiti četrtine plače ali pokojnine, ki jo kdo dobiva, z omejitvijo, da se letnih 300 gld. plače ali pokojnine še ne sme zarubiti.

Za male obrtnike sta ta dva predloga velike važnosti, zato je želeti, da se tudi vsprejmeta. Naloga obrtnikov je, da na shodih opominjajo zastopnike v državnem zboru, da te stvari ne puste ležati. Obrtniki pa morajo biti hvaležni g. Kuncu, da je to stvar sprožil pri enketi, ker sicer bi javaljne bili državni poslanci nanjo opozorjeni.

Kakšen bode pa sad enquete, to se bode pa kmalu pokazalo. Trgovski minister grof Wurmbrand je obljubil, da jeseni predloži zbornici poslancev na podlagi pri enketi izraženih želja načrt zakona, s katerim se premeni obrtni red. Minister grof Wurmbrand je mož, ki ima srce za obrtni stan, to smo že imeli priliko se prepričati, če bodo le državni poslanci tudi imeli dovolj smisla za ohranjenje rokodelstva, pa se bode vse dobro izvršilo.

Obrtnijske raznoterosti.

Urejenje razstav. V trgovskem ministerstvu se že dolgo poučuje, kako bi uredili tuzemske razstave. Vprašali so se o tem oziru trgovske in obrtne zbornice v Gradci, Inomostu, Pragi, Hebu in Brnu. Potem se je posebna komisija v trgovskem ministerstvu posvetovala o tej zadevi. Sklenilo se je, da se stvar uredi naredbenim putem, ker se zakonodavnemu urejenju stavijo prevelike težave. Državno odlikovanje bode dvojno: 1. darila in 2. priznalni diplomi. Prvo se bode dajalo le na deželnih razstavah, poslednje tudi na krajevnih. Državno darilo bode imelo prednost pred vsakterimi drugimi odlikovanji.

Novi petrolejski vrelci. Na azijskem otoku Sumatra zasledili so silno bogate vire petroleja. V 180 mestih teče petrolej iz vode. Preiskave so pokazale, da je v tem petroleji več kerosina, kakor v petroleji iz dosedaj znanih vrelcev, je torej boljši za svečavo. Ta najdba je jako važna baš sedaj, ko hoče neka velika družba pokupiti vse ameriške in ruske petrolejske vrelce, da bi potem sama določevala ceno temu svetilu.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

(Dalje.)

Družba ni imela primerne zemljišča, kjer bi proizvajala več poskuse ter navajala k izboljšanju gospodarstva, ker je prejšno poskušališče izpremenila v drevnico. Da odpravi ta nedostatek, je glavni odbor leta 1893. vzel v zakup majhno posestvo nedoletnega dediča po gospici F. Blasnikovi na Viči. Posestvo je skoraj popolnoma zloženo in zemljišča (okoli 20 oralov) so prav blizu gospodarskih poslopij. Ta poslopja ter enonadstropna hiša so skoraj nova ter sploh v prav dobrem stanu. Glavni odbor je gospodarska poslopja uredil, kakor se mu je zdelo najprimerneje, in sicer je odločil oddelek za dva konja, za enega bika in eno kravo, drug oddelek pa za 12 mladih bikov. Hlev se je opravil času primerno. V večem govejem hlevu so kameniti žlebovi in samodelavna napajališča. Leta 1893. se je postavila v hlev ta le živina: dve težki žrebetni kobili v četrtem letu, kateri bodeta izvrševali potrebna vozna dela v gospodarstvu, 1 bik plemenjak in 1 krava simentalke pasme ter 8 1—1½ letnih bikov švicke pasme. Kobili smo kupili ob premovanju na Gorenjskem, goved pa v Švici. Glavni odbor je sklenil, da se mora na dvorci gospodariti uzorno in se morajo prepričati primanjkljaji.

Družbeni samostojni ribarski odsek, ki se je ustanovil l. 1891. in je prevzel vsa opravila, tičoča se povzdige ribarstva, je l. 1892. začel delati na Studenci ribje vališče in vzgojevališče, kakeršno je primerno sedanjim razmeram. Pri tem so ga blagohotno podpirali z denarnimi sredstvi: visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo, visoki dež. zbor kranjski in slavno ravnateljstvo kranjske hranilnice. Sedaj je to podjetje dovršeno.

Družbeno uradno glasilo, ilustrovani kmetijski polmesečni list „Kmetovalec“ s prilogo „Vrtnar“, katero dobivajo družabniki zastonj, izhajalo je l. 1893. uže X. leto. To leto se je „Kmetovalec“ razpošiljal v 3500 iztisih. Začetkom l. 1894. se je priloga „Vrtnar“ opustila, „Kmetovalec“ pa se je povečal ter prinaša tudi sadjarstvo in vrtnarstvo zadevajoče sestavke.

Za družabnike nemške narodnosti je glavni odbor naročil tudi za leto 1892. na račun družbe nemški kmetijski list „Oeconom“. Vsled sklepa predlanskega občnega zbora dobivajo ti udje od leta 1893. naprej tudi „Nannila c. kr. kmetijske družbe in njenih samostojnih od-